SZÁNTÓTERÜLETEK HASZNOSITÁSA.

A szántóterületeket hasznositás szerint 6 csoportba szoktuk sorozni: 1./ gabonanemüek; 2./takarmánynövények; 3./ táplálékn övények; 4./ ipari növények; 5./ vetőmagtenyészetek területe; 6./ ugar - terület.

A gabonanemüek mindenütt tetemes részét foglalják le a szántóterületeknek, minél kevésbbé haladott kulturáju vidéken vagyunk, annál többet. A takarmánynövények nagy aránya viszont fejlett állattenyésztésre és intenziv mezőgazdasági kulturára mutat. Az ipari és kereskedelmi növények mindenütt elenyésző kis részét foglalják le a szántóknak. Arányuk 2-3 %-nál alig emelkedik magasabbra. Csak Ausztria, Szilézia adatai magasabbak, délen pedig egyes tartományok /Besszarábia,Bulgária/,emelkednek ki. Főleg cukorrépa, dohány és textilnövények /kender, len/ adják a legfontosabb termékeket ebben a csoportban /Besszarábiában napraforgó/. Az élelmezésül szolgáló növények csoportjában a burgonya foglal el nagy területeket, az északi hüvös, csapadékos tájakon. A többi élelem-növény közül a bab, borsó,káposzta jelentősebb. Területarányuk azonban együttvéve csak néhány százalékot ad. Az ugar nem mindig jelent teljesen haszontalan területet, sokhelyen használják legelőnek. Aránya nagyon változó. Szászországban, Bajorországban, Cseh-és Morvaországban, de még Szlovéniában is 0.2 - 0.9 % között jár területaránya s szántóföldek egész területében, Bosznia nyugati részén /Vrbasz-bánság/ viszont 23.5 %.

A SZÁNTÓTERÜLET MEGOSZLÁSA TERMÉNYCSOPORTOK SZERINT 1935 KÖRÜL.[1/]

ORSZÁG	Összes szántó 1000 ha	Gabona-félék 1000 ha	%	Takarmány-növények 1000 ha	%	Táplálék-növények 1000 ha	%	Ipari növények 1000 ha	%	Vetőmag 1000 ha	%	Ugar 1000 ha	%	Egyéb 1000 ha	%
Ausztria	1.978	1.162	58.8	378	19.1	233	11.8	50	2.5	/13/	.	153	7.7	2	0.1
Lengyelország	18.557	11.605	62.6	1.748	9.4	3.025	16.3	339	1.8	125	0.7	1640	8.8	75	0.4
Csehszlovákia	5.849	3.571	61.1	1.146	19.5	811	13.9	220	3.8	4	0.1	88	1.5	9	0.1
Magyarország	5.605	4.191	74.8	766	13.7	362	6.4	118	2.1	.	.	131	2.3	37	0.7
Románia	13.866	11.526	83.1	781	5.6	480	3.6	495	3.6	.	.	584	4.2	.	.
Jugoszlávia	7.484	6.121	81.8	336	4.5	431	5.8	137	1.8	/172/	.	459	6.1	.	.
Bulgária	3.711	2.618	70.5	226	6.1	142	3.8	187	5.0	.	.	538	14.6	.	.
Együtt	57.050	40.794	71.6	5.381	9.4	5.484	9.6	1.546	2.7	129	0.2	3593	6.3	123	0.2
Németország	19.396	11.694	60.3	3.674	18.9	2.934	15.1	483	2.6	76	0.4	528	2.7	7	0.0

J e g y z e t: 1./ Annuaire International de Statistique Agricole 1936-1937.- Rome. 1937.

Az országos adatok az 1930 évi államterületek heterogén volta miatt nem adnak jó tájékoztatást. A gabonaterületek részletes ismertetésével több későbbi lapunkon foglalkozunk. Itt ismertetjük azonban a takarmány- és táplálékn övények vetésterületének tartományok szerinti arányát. A mezőgazdálkodás intenzitásának északnyugatról délkelet felé való csökkenését a takarmánynövénytermelés csökkenése is tisztán mutatja. Kiugrik a sorból itt is Bulgária, amely e tekintetben is jobban áll, mint északi

és nyugati szomszédja, bár klimatikus viszonyai a takarmánytermelésre amazokénál kedvezőtlenebbek. A táplálóknövények aránya szintén magasabb északon, mint délen, de itt a helyes összehasonlítás nehéz, mert a csoportosítás országonkint változó.

TAKARMÁNY- ÉS TÁPLÁLÉKNÖVÉNYEK VETÉSTERÜLETE TARTOMÁNYONKINT 1935 KÖRÜL.

TARTOMÁNY 1/	Összes szántó 1000 ha-ban	Takarmánynövények 1000 ha-ban	A szántóterület %-ában	Táplálóknövények x/ 1000 ha-ban	A szántóterület %-ában
Szászország	723	161	22.3	111	15.4
Bajorország	2.629	542	20.6	382	14.5
Ausztria	1.978	378	19.1	233	11.8
Szilézia/Alsó és Felső/	1.829	273	15.0	305	16.7
Csehország	2.457	480	19.5	327	13.3
Morvaország	1.383	259	18.8	211	15.3
Szlovákia	1.723	221	12.8	240	13.9
Ruténia	229	21	9.2	49	21.4
Magyar Dunántul	2.085	363 xx/	17.4	143	6.9
Magyar Alföld	2.739	235 xx/	8.6	188	6.9
Kraków vajdaság	904	123	13.7	.	.
Lwów "	467	44	9.4	.	.
Bukovina	322	53	16.5	53	16.5
Erdély	3.032	302	10.0	151	5.0
Órománia	5.757	335	5.8	212	3.7
Besszarábia	2.989	42	1.4	78	2.6
Szlovénia/Dráva-bánság/	314	45	14.4	69	22.0
Horvátország/Száva "/	1.286	126	9.8	127	9.9
Bácska-Bánát/Duna " /	2.179	101	4.6	60	2.7
Szerbia/Morava és Drina bánság/	1.515	32	2.1	57	3.8
Bulgária	3.711	226	6.1	142	3.8

J e g y z e t : 1./ Az adatok a német tartományokban, Ausztriában, Lengyelországban és Bulgáriában 1935. évek, Csehszlovákiában 1930. évek, Magyarországon és Romániában 1938 évek, Jugoszláviában 1937. évek.

x/ A táplálóknövényeket nagy területeken termelik közöttesként különösen a balkáni államokban. Pl. Romániában 1938-ban, 495. ezer ha-on termeltek kizárólag táplálóknövényeket, további 2.3 millió ha-on pedig közöttesként.

xx/ Csak szálas takarmány.

GABONAFÉLÉK ÉS BURGONYA VETÉSTERÜLETÉNEK ARÁNYA TÁJANKINT.

A kenyérmagvak /gabona/ a mezőgazdaságnak legfontosabb termékei voltak mindig s maradnak. Kezdetleges agrárkulturáju tájakon éppugy, mint igen intenziven müvelt területeken, vetésterületük a szántóföldeknek nagyobb felét foglalja le. A gabonanemüek mellé sorolhatjuk jelentőségben a burgonyát, amely Európa északi felén a legfontosabb kenyérpótló és igen nagy mennyiségben termelik. A gabonafélék és burgonya vetésterületének aránya együtt területünk majdnem minden részén a szántók egész területének több mint 3/4 részét foglalja el. Kivétel Ausztria és Cseh-Morvaország területe, ahol arányuk 71 % körül mozog. Az északnyugati területrészeken a különböző gabonaféléket és a burgonyát egymáshoz közelálló arányban termelik, a déli területeken viszont egyoldalu termelés folyik, a főtermény egymaga lefoglalja sokszor a szántóknak nagyobb felét, a két legnagyobb arányban termelt növény pedig a Kárpátmedencétől délre és keletre mindenütt több mint 3/4 részét. A fejlettebb mezőgazdasági kultura á termelésben sokoldáluságot /vetésforgók/ jelent. Az északi területeken a kukorica nagyobb meleg-igénye folytán nem terem meg. Délen annál nagyobb aranyban termelik. A Balkán északi felén főtermény.

Tartomány	Év	Gabonaterület 1000 ha	Az összes szántó %-ában	Burgonya vetésterület 1000 ha-ban	Az összes szántó %-ában	Kenyérnövények együttes aránya
Szászország	1935	438	60.5	106	14.7	85.2
Bajorország	"	1.635	62.2	358	13.6	75.8
Szilézia/Alsó és Felső/	"	1.152	63.0	294	16.3	79.3
Ausztria	1935	1.160	60.0	202	10.5	70.5
Csehország	1930	1.467	59.7	271	11.0	70.7
Morvaország	"	806	58.3	179	12.9	71.2
Szlovákia	"	1.177	68.3	197	11.5	79.8
Kárpátalja	"	152	66.4	43	18.8	85.2
Csehszlovákia	1930	3.602	62.1	690	12.0	74.1
Lengyelország	1935	11.605	64.0	2.832	15.3	79.3
Magyar Dunántul	1938.	1.475	70.7	121	5.8	76.5
" Alföld/csonka/	"	2.144	78.3	142	5.2	83.5
Csonkamagyarország	1938	4.116	74.7	292	5.3	80.0
Szlovénia/Dráva bánság/	1937	194	61.8	58	19.3	81.2
Horvátország/Száva " /	"	976	75.9	95	7.3	83.2
Bácská-Bánát/Duna " /	"	1.937	88.9	29	1.3	90.2
Őszerbia /Drina és Morava/	"	1.392	91.8	27	1.8	93.6
Jugoszlávia	1937	6.162	82.2	266	4.4	86.6
Erdély/és részek/	1938	2.511	82.8	91	3.4	86.2
Órománia/Regát/	"	5.025	87.3	29	0.6	87.9
Besszarábia	"	2.646	88.5	34	1.2	89.7
Románia	1938	11.389	86.9	203	1.6	88.5
Bulgária	1935	2.753	78.7	22	0.6	79.3

A GABONÁVAL ÉS BURGONYÁVAL BEVETETT FÖLDTERÜLET MEGOSZLÁSA TERMÉNYEK SZERINT

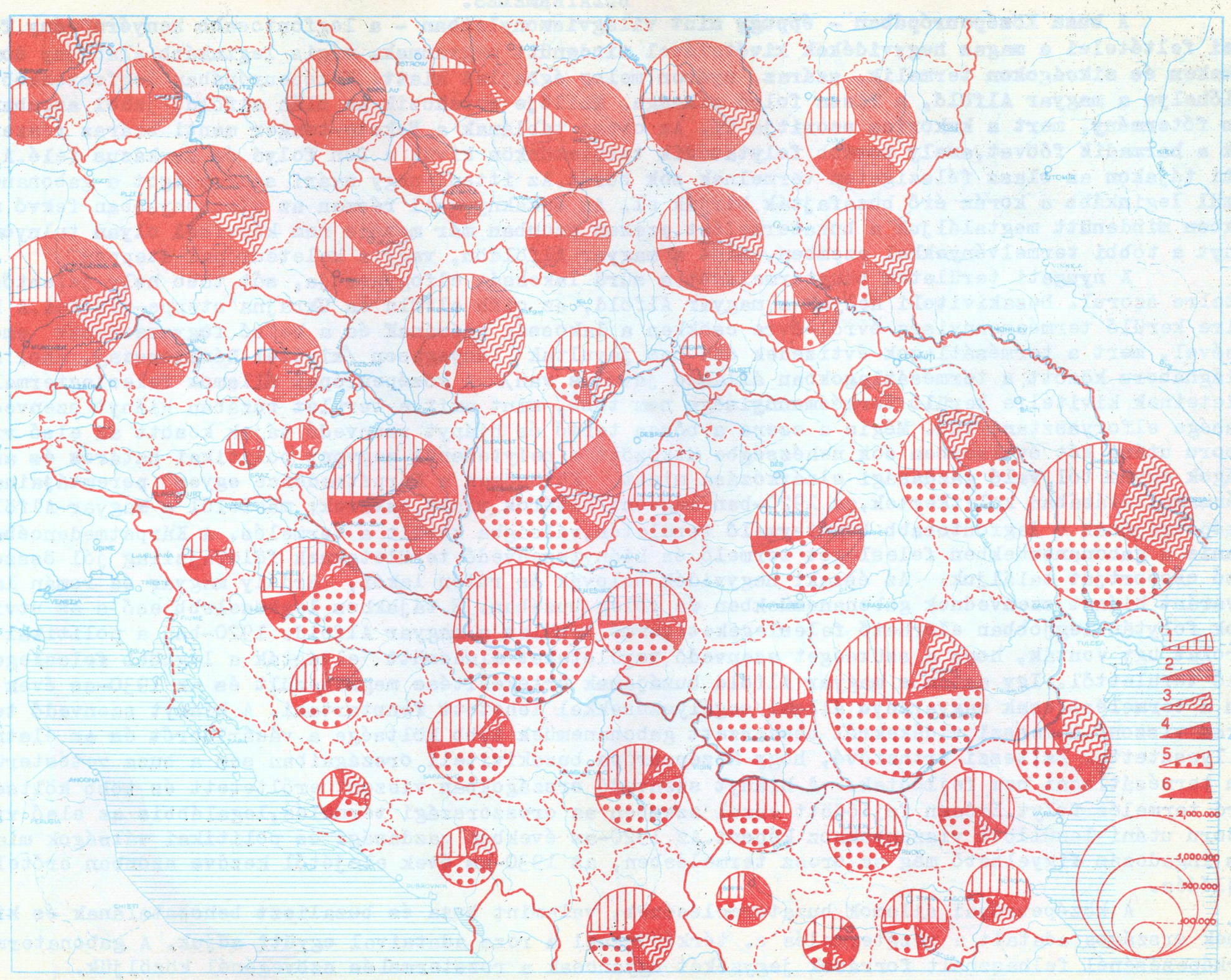

BUZATERMELÉS.

A buza Középeurópában - éppugy mint világviszonylatban - a legfontosabb kenyérnövény. Termelési feltételei a magas hegyvidékek kivételével mindenütt megvannak, mégis leginkább alacsony dombvidékeken és síkságokon termelik, száraz, nyáron meleg éghajlat alatt. Középeurópában legfontosabb termelőhelye a magyar Alföld, a Tisza folyó síksága. Melléje sorakozik az oláh alföld, ahol azonban már nem főtermény, mert a kukorica szoritja ki. Az orosz táblának a Fekete-tenger menti száraz részei adják a harmadik főövet, amely tovább folytatódik területünkön kivül a Don folyó és Kaukázus felé. A nyugati tájakon az olasz félszigeten termelnek sok buzát. Az itteni nagy nyári szárazságot a gabonanemüek közül leginkább a korán érő buzafajták birják el. Az északnyugati részen az alacsonyabban fekvő medencékben mindenütt megtaláljuk a buzatermelést, ezeken azonban már messze nem képvisel olyan tulnyomó arányt a többi termelvényekkel szemben, mint a magyar Alföldön, vagy a keleteurópai steppén.

A nyugati területek buzatermelését a sürü lakosság elfogyasztja, sőt több hely jelentős bevitelre szorul. Buzakiviteli helyek a magyar Alföld, az oláh alföld és Ukrajna steppe-vidékei. A kivitelre kerülő termésmennyiség évről-évre csökken a lakosság számának és a belső fogyazstásnak emelkedésével, mert a termésátlagok évtizedek óta nem javultak lényegesen /kivétel Németország, ahol a két világháboru között a termésátlagokban állandó javulás van/. A középeurópai államok feleslegtermelő területeinek kivitelre kerülő termésmennyisége nem több, mint amit e terület buzában hiányt szenvedő népessége elfogyasztani tud. Mégis a csere a bőven termő és hiányt szenvedő tájak között az első világháboru utáni két évtizedben sok nehézségbe ütközött a helytelenül megvont politikai határok és az országok egymástól való gazdasági elzárkózása miatt. Különösen a Kárpátmedence egyes peremtájainak kenyérmagellátásában keletkeztek, az 1920-ban megvont határok miatt, zavarok; másfelől a Magyar-Alföldön, Középeurópának e legfontosabb buzatermelő területén, válságba került a termelés. A Kárpátmedencében ugyanis a gabonanemüekben felesleget termelő és hiánytszenvedő területeknek földrajzilag jól összetartozó csoportját találjuk. Az északi hegyvidék szlovák és rutén lakói, Erdély magyar és román lakói egyaránt hiányt szenvednek gabonanemüekben és főleg buzában. E tájakhoz legközelebb eső s az utviszonyok folytán legjobban elérhető feleslegeket termő terület a magyar Alföld. 1920-ban a politikai határokat ugy vonták, hogy a szükséget szenvedő területeket mindenütt elvágták a legtöbb feleslegeb termelő területtől. Igy aztán a magyar Alföld buzájának értékesitése megnehezült és az 1930-as évek elején a termelést csak nagyarányu állami segélyezésekkel lehetett fenntartani. A hiányt szenvedő területeken viszont a messzi vidékekről beszerzett gabonanemüek több költsége a vásárlóerőt és az életnivót süllyesztette. Ez teszi érthetővé, hogy Középeurópa buzakiviteli országaiban sem a buza vetésterülete, sem termésátlagai nem fejlődtek. A hiányt szenvedő országokban viszont erőltetett és több költséggel járó termelés folyt. Erősen fejlődött ezzel szemben az oroszországi termelés, legalábbis az első világháboru utáni lezüllött viszonyokhoz képest. Az 1920-as években gazdasági és politikai válságok miatt erős ingadozás figyelhető meg az orosz termelésben, az 1930-as évek elejétől kezdve azonban erőteljes a fejlődés.

A középeurópai államok buzatermelésének, valamint buza és buzaliszt behozatalának és kivitelének országos adatait a rozstermelés c. térképünknél a rozs adataival együtt adjuk. A gabonatermelés térképezésénél felhasznált források jegyzékét ugyancsak a rozstermelés szövegénél közöljük.

WHEAT PRODUCTION.

(1926—1935.)

BUZA

1 POINT = 5.000 q

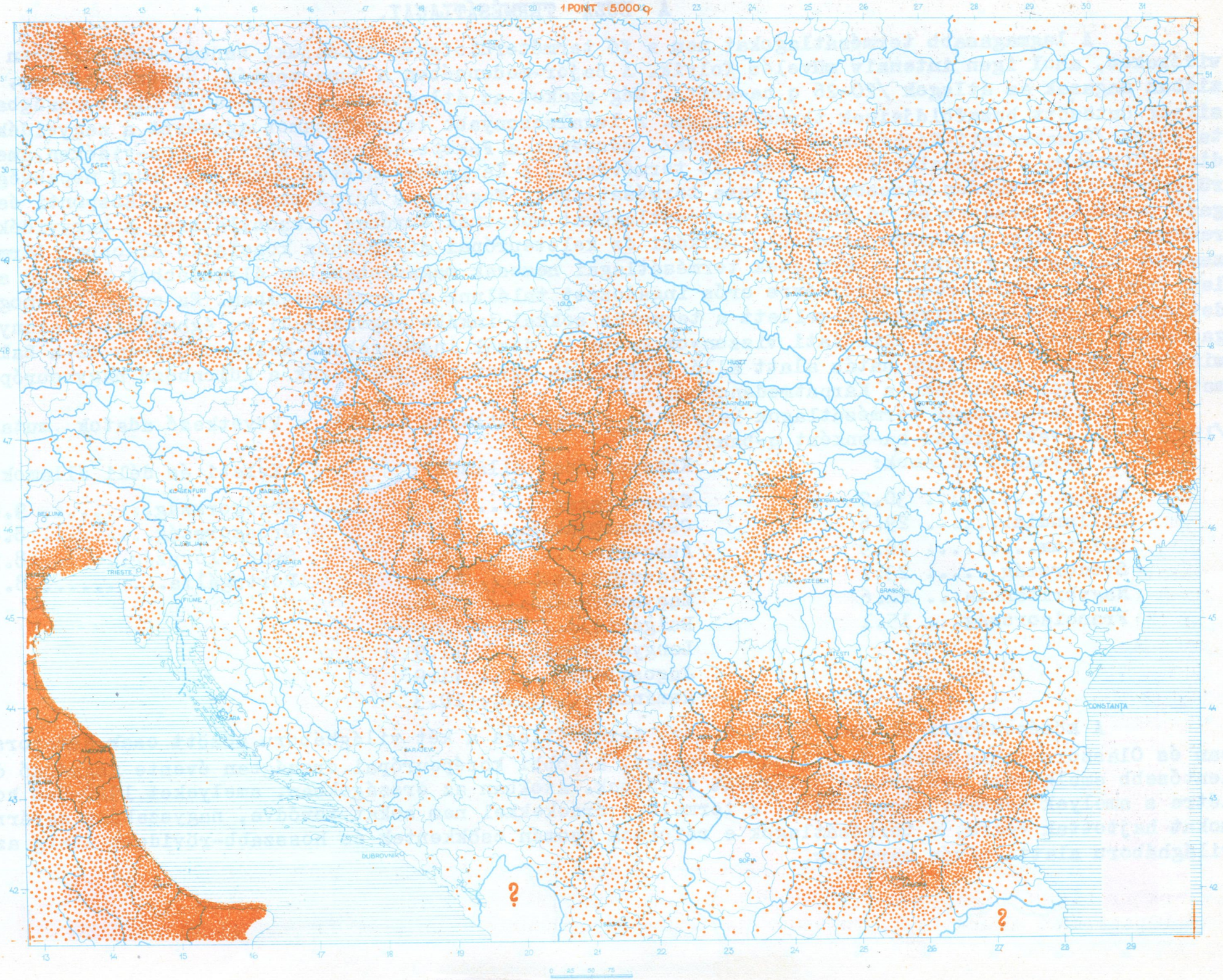

Each dot corresponds to an output of 5000 q.

A BUZA TERMÉSÁTLAGAI.

A legmagasabb termésátlagokat nem a fő termőterületeken találjuk, hanem a legsürübben lakott vidékeken, ahol igen intenziv müvelés folyik. A Bajor-medencében a Duna mentén, Szászországban, Szilé-ziában magasak az átlagok /20-26 q ha-ként/. Még ezeket az átlagokat is meghaladja Olaszországban a Pó síkság öntözött buzaföldjeinek termésátlaga. A legalacsonyabb terméshozamot egyrészt a hegyvidékeken találjuk /Északkeleti-Kárpátok,Dinári Alpok/, másrészt a Fekete-tenger körüli steppe-vidéken,amely pedig, különösen a Dnyesztertől keletre, fő termővidék. A Kárpátmedencétől északra a sürü népességü területeken is feltünően alacsonyak a buza termésátlagai. Magában a Kárpátmedencében a központi és nyugati területek közepes és jó közepes termésátlagokat mutatnak európai viszonylatban, a hegyvidéki peremeken és Erdély területén azonban a balkáni és keleteurópai átlagokhoz közelálló alacsony terméshozamokat találunk. A nyugati területek termésátlagai nemcsak magasabbak, de állandóbbak is, mig a keleti és déli területeken évről-évre erős ingadozást találunk a terméshozamban. Ez onnan van,hogy kezdetlegesebb müvelési viszonyok mellett a termelés sokkal inkább megszenvedi az éghajlati viszonyok ingadozását. Igaz, hogy az éghajlati viszonyok maguk is jóval ingadozóbbak Keleteurópában és a Balkánon, mint a nyugati, oceánikus hatás alatt álló tájakon és ugyancsak ingadozók a különböző nagy európai klimatátájak határterületén, a Kárpátmedencében.

A középeurópai termésátlagok helyét az európai átlagok között a következő adatok mutatják. /1935-1938. évek átlagai ha-onként q-ban/:

Nyugati államok:		Középeurópai államok		Keleti és déli államok:	
Dánia	30.2	Németország	23.3	Görögország	9.8
Hollandia	29.6	Csehszlovákia	17.5	Oroszország	8.8
Belgium	26.9	Ausztria	16.5	Spanyolország	8.5
Svédország	23.7	Olaszország	14.8	Portugália	8.3
Nagybritannia	22.6	Magyarország	14.6		
Franciaország	15.1	Bulgária	13.6		
		Lengyelország	11.9		
		Jugoszlávia	11.9		
		Románia	10.3		

A középeurópai államok közül a buza termésátlaga a két világháboru között csak Németországban és Olaszországban mutatott állandó javulást, a többi középeurópai országban évente ingadozó de jelentősebb emelkedést nem mutató átlagokat találunk. Azokban az országokban, amelyeket 1920-ban hoztak létre s amelyek nemzeti szempontból, a termelési érdekekkel nem sokat törődve, nagyszabásu agrárreformokat hajtottak végre, a termésátlagok e reformok nyomán csökkentek és hosszabb-rövidebb ideig az első világháboru alatti nivón maradtak.

THE AVERAGE YIELD OF WHEAT.

BUZA HEKTÁRONKÉNTI TERMÉSÁTLAGA q-BAN.

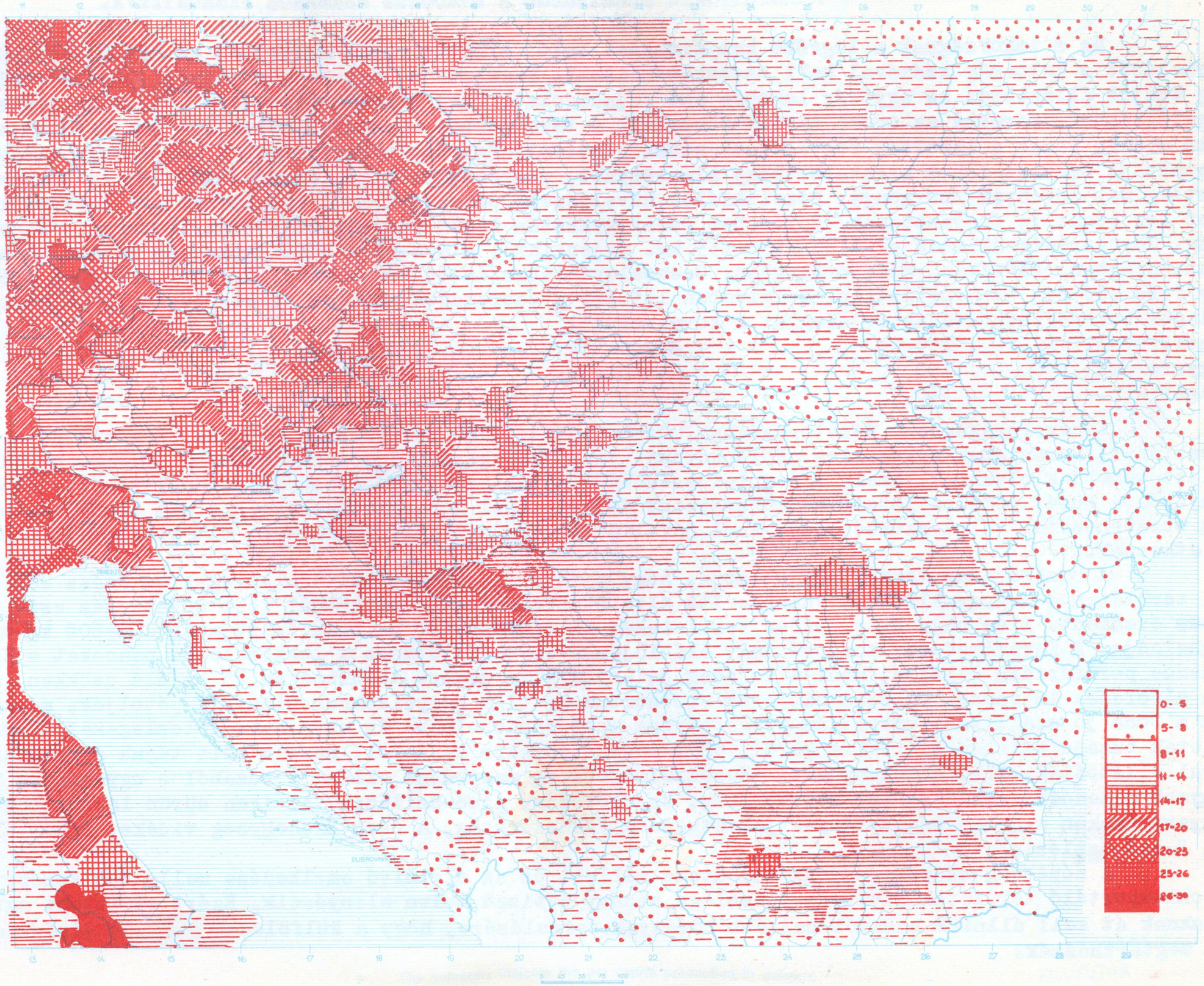

The numerals indicate the output in quintals by hectares.

A BUZATERMÉS MENNYISÉGE A LAKOSSÁG SZÁMÁHOZ VISZONYITVA.
/Fejadag/

Ha a lakosságnak a legfőbb kenyérmaggal való ellátottságát kutatjuk, az egyes vidékek buzatermelését a lakosság számával kell összehasonlitani. Területünk nagy részén járási részletességgel meg tudjuk állapitani az egy-egy lakosra eső fejadagokat. Csak Románia területén kell megyei adatokkal megelégednünk, továbbá az orosz területrészeken. A termelésből egy-egy lakosra eső buzafejadag nem mérhető mindig össze a lakosság fogyasztási szükségletével. Egyrészt azért, mert a fogyasztás a lakosság életnivója szerint lehet magasabb, vagy alacsonyabb, másrészt mert a hiányzó buzát más gabonanövények, esetleg más növények /burgonya, főzelékfélék,hüvelyesek/ pótolják. A fő buzatermelő államokban rendszerint sok buzát is fogyasztanak. Európában buzafogyasztás terén Olaszország, Franciaország, Magyarország, Görögország állanak az élen /150-155 kg. fejenkint/; alacsony a buzafogyasztás Lengyelországban, Finnországban, Dániában, Németországban, Csehszlovákiában/40-80 kg. között/ Nagybritanniában 125 kg az egy főre eső évi buzafogyasztás, Belgiumban 115 kg, Svédországban 85 kg. A középeurópai országok évi átlagos buzafogyasztásának fejadagjai a következők:

Olaszország.....	155 kg	Jugoszlávia.....	120 kg.	Csehszlovákia.....	75 kg
Magyarország.....	150 "	Románia.....	100 "	Németország.....	65 "
Bulgária.....	140 "	Ausztria.....	80 "	Lengyelország.....	40 "

Lengyelországban, Németországban, Csehszlovákiában, Ausztriában rozs és burgonya pótolják a buzahiányt, Romániában a kukorica. Középeurópai viszonyok között lakosonként átlag évi 100 kg.buzatermelést vehetünk olyannak, amely a nem teljesen egyoldalu termelésü országokban /ahol tehát rozsból,burgonyából a buzát pótolni lehet/ a szükségletet fedezi. Ahol messze e mennyiség alatt termelnek buzát, ott buzabehozatal válik szükségessé. Ahol jóval e mennyiség felett termelnek, ott kiviteli feleslegek keletkeznek.

A buzafejadag-térkép azt mutatja, hogy a legmagasabb kiviteli feleslegek az egész középeurópai területen a magyar Alföldön vannak. Itt általában mindenütt 300 kg-nál több buzatermés esik egy lakosra évenként. Elég nagy kiterjedésü területeket találunk, ahol a termelés fejadagja a 600 kg-ot is meghaladja. A Kárpátmedence középső nagy alföldjének ez a bő termése a legközelebbi piacokat a Kárpátmedence perifériáin találja, ahol a fejadag jelentős kiterjedésü területeken 25 kg alá csökken. Az oláh alföldnek is vannak feleslegei, ezek elsősorban az oláh hegyvidéknek hiányait pótolják, másodsorban a Duna jó szállitási utvonalán Nyugateurópa felé vándorolnak. Az ukrajnai, feleslegeket termő, területek buzája szintén kivitelre kerül, vagy messze északra vándorol, mert a déli tájak általában buzával ellátottak. Területünk nyugati részén Olaszország nagyrészt ellátott buzából s ugyanugy a termékenyebb medencék lakossága is: Morvaország, Bajorország, Alsó-Szilézia. Az igen sürün lakott ipari és bányavidékeken azonban nagy hiányok jelentkeznek /Szászország, a cseh Érchegység vidéke, Szudéták vidéke, Felső-Szilézia/.

A népesség szaporodásának mai üteme mellett és az életnivó emelkedése mellett a középeurópai gabonaexportáló területek kiviteli feleslege néhány évtized mulva elenyészik. Ezért az itteni agrárállamoknak át kell állniok hasznot hajtóbb növények termelésére, hogy a külfölddel szemben vásárlóerejüket megtarthassák.

WHEAT PRODUCTION COMPARED TO THE AMOUNT OF TOTAL POPULATION.

AZ ÖSSZLAKOSSÁGRA JUTÓ

BÚZAFEJADAG

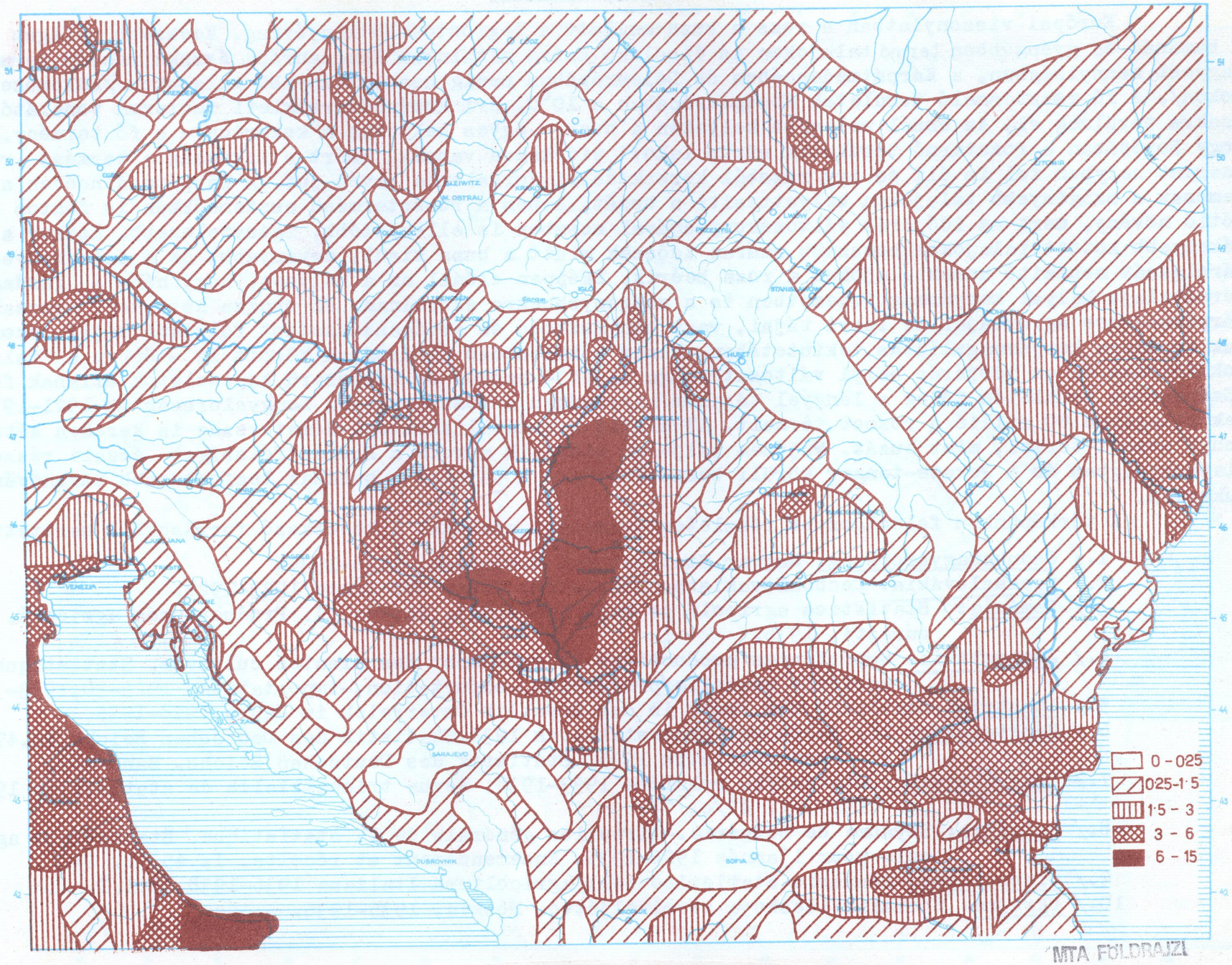

The numerals indicate the per capita production in quintals.

MTA FÖLDRAJZI KÖNYVTÁR

ROZSTERMELÉS.

Európai viszonylatban a rozs a buza mellett a legfontosabb kenyérmag. Kevesebb meleget kíván a buzánál és gyengébben termő talajokon is diszlik. Ezért általában Középeurópa északi részén termelik nagyobb mennyiségben, a Kárpátmedencében és Déleurópában pedig csak silányabb talajokon /különösen homokon/. A fő rozstermelő területek Középeurópában a 10°C. évi középhőmérsékleti izoterma vonalától északra terülnek el. Az ennél melegebb helyeken a buza - egyes helyeken a kukorica - a fő termény. Minthogy Európában a rozstermő területek sűrűn lakott vidékeken vannak, azért a lakosság a termést rendszerint helyben fel is éli és így rozsból kereskedelmi forgalomba kevés jut. A Kárpátmedencében a rozs nemcsak a szegényebb talajokon helyettesíti a buzát, hanem a rossztermésű esztendőkben is fontos buzapótló növény, mert az időjárás változékonyságával szemben is ellenállóbb, igénytelenebb. Amikor a termékenyebb kötött talajokon hosszabb száraz időszak miatt a buza kisül, soványabb, de a talajnedvesség párolgását nehezítő homoktalajokon a rozs beérik. Eképpen előáll az a helyzet, hogy néha a gazdagabb termőtalaju helyek kenyérmag fedezetben is a szegényebbekre szorulnak. Ez okozza azt, hogy nemcsak a Kárpátmedence agrártájai és ipari tájai, vagy bányászkodó és erdőgazdálkodást folytató tájai szorulnak egymásra kenyérmagellátás tekintetében, hanem a különböző agrártájak között is - éppen a talajok sokfélesége és az időjárás helyi változatossága miatt - szoros és kényszerű kapcsolatok állanak fenn. Középeurópa területén főleg a lengyel tájakon nagyarányu a rozstermelés. Lengyelország az 1921-1938.évek átlagában 60 millió q rozsot termelt, 17 millió q buzával szemben. Németország is kereken kétszer annyi rozsot termel, mint buzát. Majdnem teljesen hiányzik a rozs a Balkán félsziget északi részén, Olaszországban és a Fekete-tenger körüli buzaövezetben. E tájakon a buzának legfontosabb társnövénye a kukorica.

A térképünkön feldolgozott részletes termelési adatokat a következő forrásokból meritettük:

1./ Csonkamagyarország: Magyar Statisztikai Évkönyvek, 1926-1935.
2./ Csehszlovákia: Čechoslovakische Statistik: Anbau und Ernte 1923-1929.
3./ Románia: Statistica agricolă pe anul 1926-1935. Partea II. Producţiunea agricolă. Bucureşti, 1936.
4./ Jugoszlávia: Superficies productives et rendement des plantes cultivés. Statistique agricole annuelle/production,-exportation,-importation/ 1929-30,1933-39.
5./ Ausztria: Statistik der Ernte in der Republik Österreich im Jahre 1928-1935.
6./ Németország: 1./ Anbau und Erntestatistik 1934. Statistik des Deutschen Reichs. Bd. 479.
2./ Erntestatistik 1935. Statistik des Deutschen Reichs. Band 489.
7./ Lengyelország: Statystyka rolnicza 1933-1938. Revue trimestrielle de statistique 1926-1927. I. 42/c. 74.
8./ Bulgária: Royaume de Bulgarie.-Direction générale de la statistique. Statistique agricole pour l'année 1926-1935. Ensemencement et récolte. I. 45. B. 24.
9./ Olaszország: Annuario Statistico dell'agricoltura Italiana 1936-1938. Vol.I.
10./ Ukrajna: Socialističeskoje stroiteljstvo. Moskva, 1935-1936.

RYE PRODUCTION.

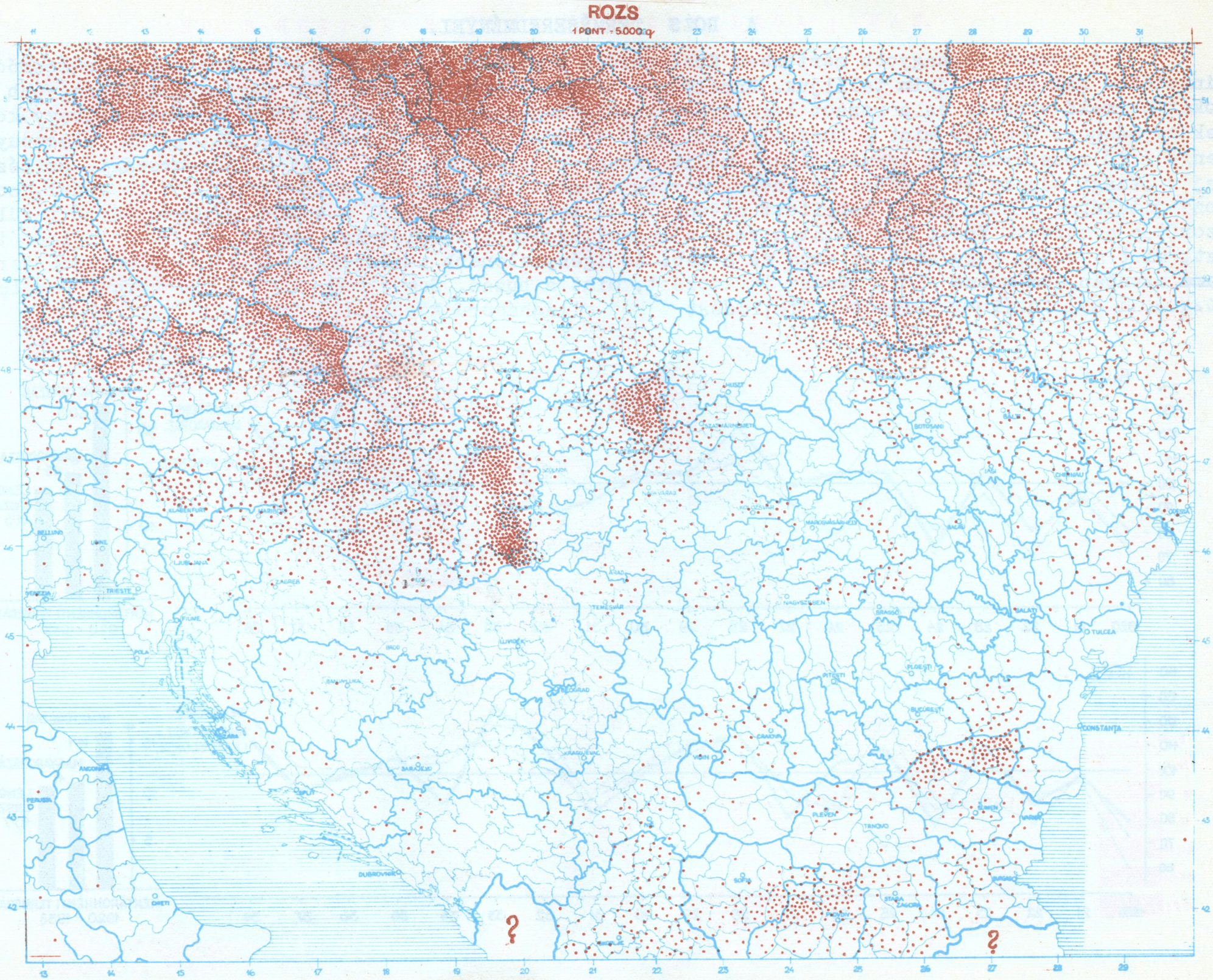

Each dot corresponds to 5000 quintals.

A ROZS TERMÉSEREDMÉNYEI.

A rozsot legnagyobb mértékben Középeurópa sürübben lakott és a mezőgazdasági müvelésmódok tekintetében haladott tájain találjuk. Ennélfogva termésátlagai is általában magasak. A legnagyobb átlagokat termelő vidékek és a rozsot legnagyobb területi arányban termelő vidékek egybeesnek,vagy közelesnek egymáshoz. Nem ugy mint a buzánál, ahol a fő termőterületek termésátlagai általában alacsonyak. A lengyel fő rozsterületek termésátlagai mégis valamivel alacsonyabbak, mint a szászországi, sziléziai, bajorországi tájaké és a bécsi medencéé. A rozs termésátlagainál figyelembe kell azt is venni, hogy a rozs általában a buza által szoritott növény. A jó termőterületekről a buza a gyengén termő területekre szoritja a rozsot. Ezért nem mutat a rozs a legkulturáltabb területeken sem olyan magas termésátlagokat, mint a buza, vagy akár az árpa és a zab. Az igénytelenebb növények évről-évre jelentkező termésmennyisége azonban nem mutat olyan merész ingadozást, mint a buzáé. Sem a rozs vetésterületében, sem termésmennyiségében nem találunk különösebb fejlődést a két világháboru közötti eltelt kor évtized alatt.

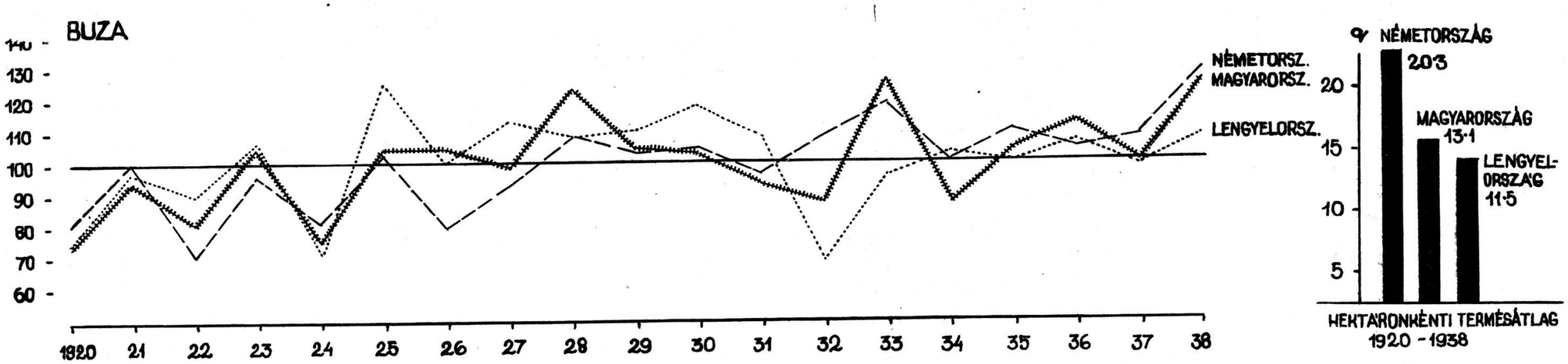

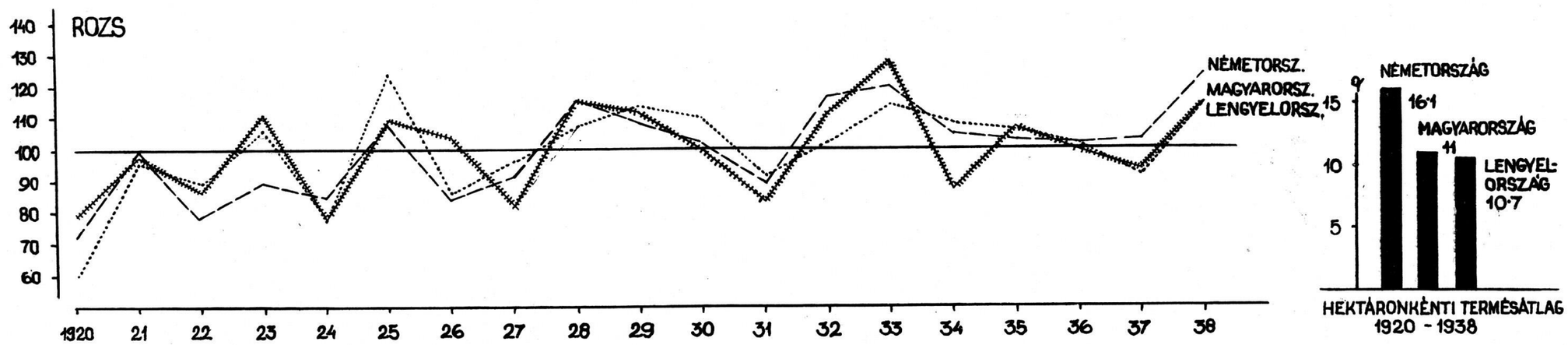

THE AVERAGE YIELD OF RYE.

ROZS HEKTÁRONKÉNTI TERMÉSÁTLAGA q-'BAN.

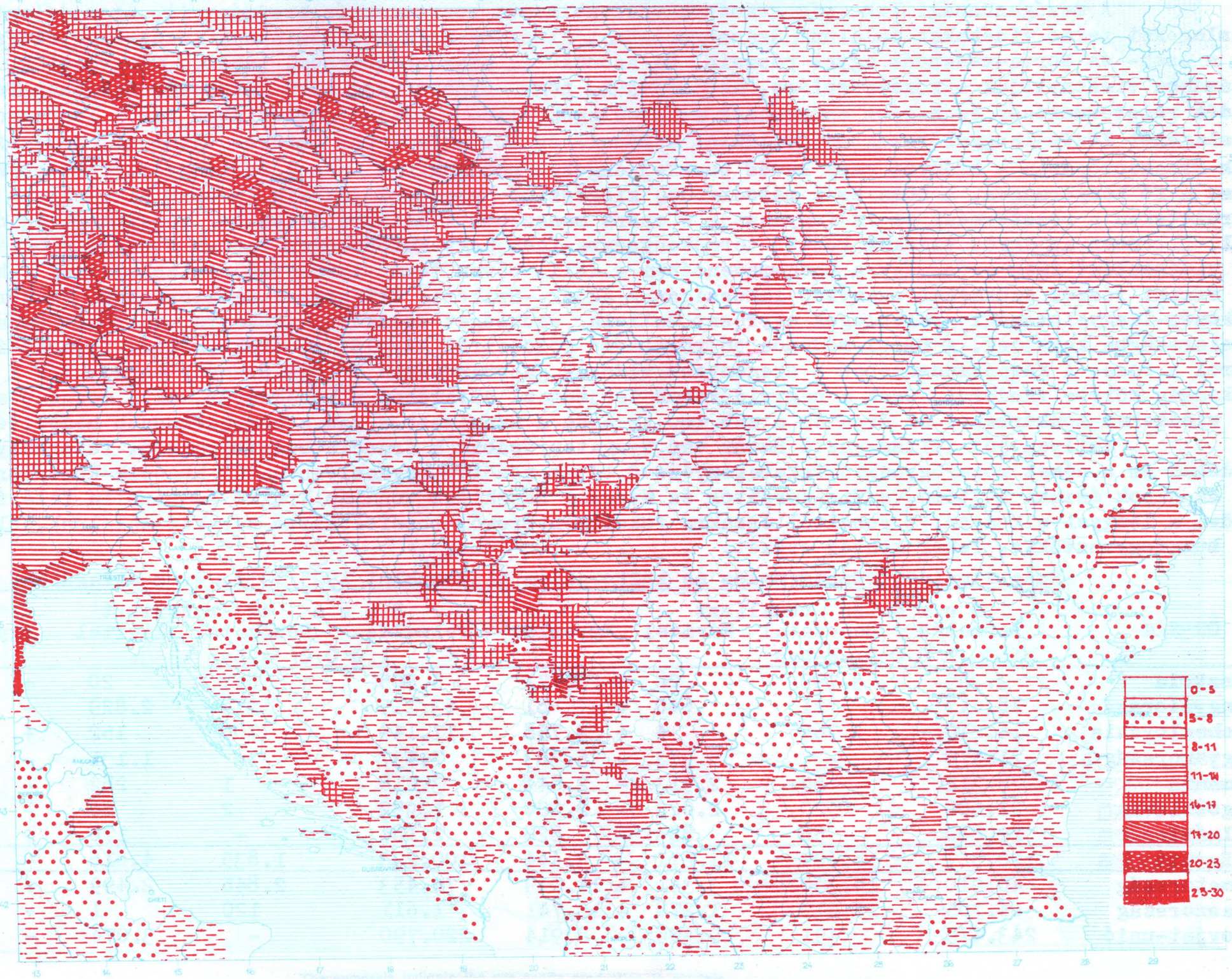

The numerals indicate the output in quintals by hectares.

ROZSTERMELÉS ÉS SZÜKSÉGLET.

A mezőgazdasági lakosság számához viszonyitva a rozstermelés eredményeit, igen jelentős feleslegeket termő vidékeket találunk Szászországban, Alsó- és Felső-Sziléziában, Közép-Lengyelországban és a Cseh- és Morva-medencék egyes részein. Ha azonban az összlakossághoz, tehát a fogyasztók teljes számához viszonyitjuk a rozstermelést, azt látjuk, hogy Szászország sürü lakossága teljesen feléli a vidék rozstermelését és nagyon csökkennek a feleslegek Alsó- és Felső-Sziléziában is. A legnagyobb feleslegeket Közép-Lengyelországban, valamint a Bécsi- és Morva-medencék határán találjuk. A rozsfejadagok Északeurópában a hiányzó vagy kevés buzafejadagokat pótolják. A német és lengyel területeknek a rozs a fő kenyérmagva, a buza csak másodrendü, kiegészitő szerepet játszik. A sürü lakosság az északi területeken a rozstermést el is fogyasztja s ezért messzebbi kivitelre jelentős rozsmennyiség nem kerül. Ellenben az egyes vidékek között termékenységre igen nagy különbségek vannak s ezért a belső csere vidékenként igen erős. Igy a Cseh-medencében a déli, bőven termő területek feleslegeiket a középső és északi részek szükséget szenvedő lakosságának adják. Szilézia feleslegei Szászországba vándorolnak. A közép-lengyelországi feleslegek egyrészt Galicia szükséget szenvedő vidékeire, másrészt Észak-Lengyelországba kerülnek. A Bécsi-medence jó rozstermő földjeiről az alpi vidékek passziv területeire vándorol a rozs. A Kárpátmedencében a szegényebb vidékek gabonanövénye a rozs. Szegény talajokról a szegény lakosság körébe vándorol. Csak a hegyvidékeken terjedt el általában a rozskenyér, de a magasabban fekvő vidékeken konkurrense az árpa és a zab is. Az árpa a szárazabb, a zab a csapadékosabb hegyvidékeken.

Amilyen jól felismerhető határ van Nyugateurópában a francia buzafogyasztó, fehérkenyérevő vidékek és a német rozsfogyasztó, feketekenyérevő tájak között, ugyanolyan határ huzódik Középeurópában is az Alpok északi lejtőin, a Kis-Kárpátok és Nyugati Beszkidek vonalán Krakkó és Lublin felé folytatódva a lengyel sikságon. E vonaltól északra feketekenyérevő, rozsfogyasztó népeket találunk, délre tőle buzafogyasztókat, fehér kenyér evőket.

Buzatermelés, rozstermelés és külforgalom államonkint 1925/1936. évek átlagában.

ORSZÁG	Buza és buzaliszt Termelés	Behozatal	Kivitel	Egyenleg	Rozs és rozsliszt Termelés	Behozatal	Kivitel	Egyenleg
	1000 q-ban				1000 q-ban			
Ausztria	3.389	3.799	28	+ 3.771	5.505	847	20	+ 827
Lengyelország	18.612	721	640	+ 81	63.115	279	2.829	- 2.550
Csehszlovákia	14.210	3.762	4	+ 3.758	17.149	706	152	+ 554
Magyarország	21.576	-	5.383	- 5.383	7.137	-	1.131	- 1.131
Románia	28.212	69	2.913	- 2.844	3.218	1	282	- 281
Jugoszlávia	21.688	20	2.020	- 2.000	1.982	2	26	- 24
Bulgária	12.880	56	883	- 828	2.187	-	176	- 176
Együtt	120.567	8.427	11.871	- 3.444	100.293	1.835	4.616	- 2.781
Németország	40.910	14.390	3.341	+ 11.049	76.453	2.846	2.499	+ 347
Olaszország	66.705	15.019	1.278	+ 13.741	1.611	120	1	+ 119
Szovjet-unió	243.479	491	9.405	- 8.914	220.790	-	3.074	- 3.074

RYE PRODUCTION COMPARED TO THE AMOUNT OF TOTAL POPULATION.

AZ ÖSSZLAKOSSÁGRA JUTÓ ROZSFEJADAG

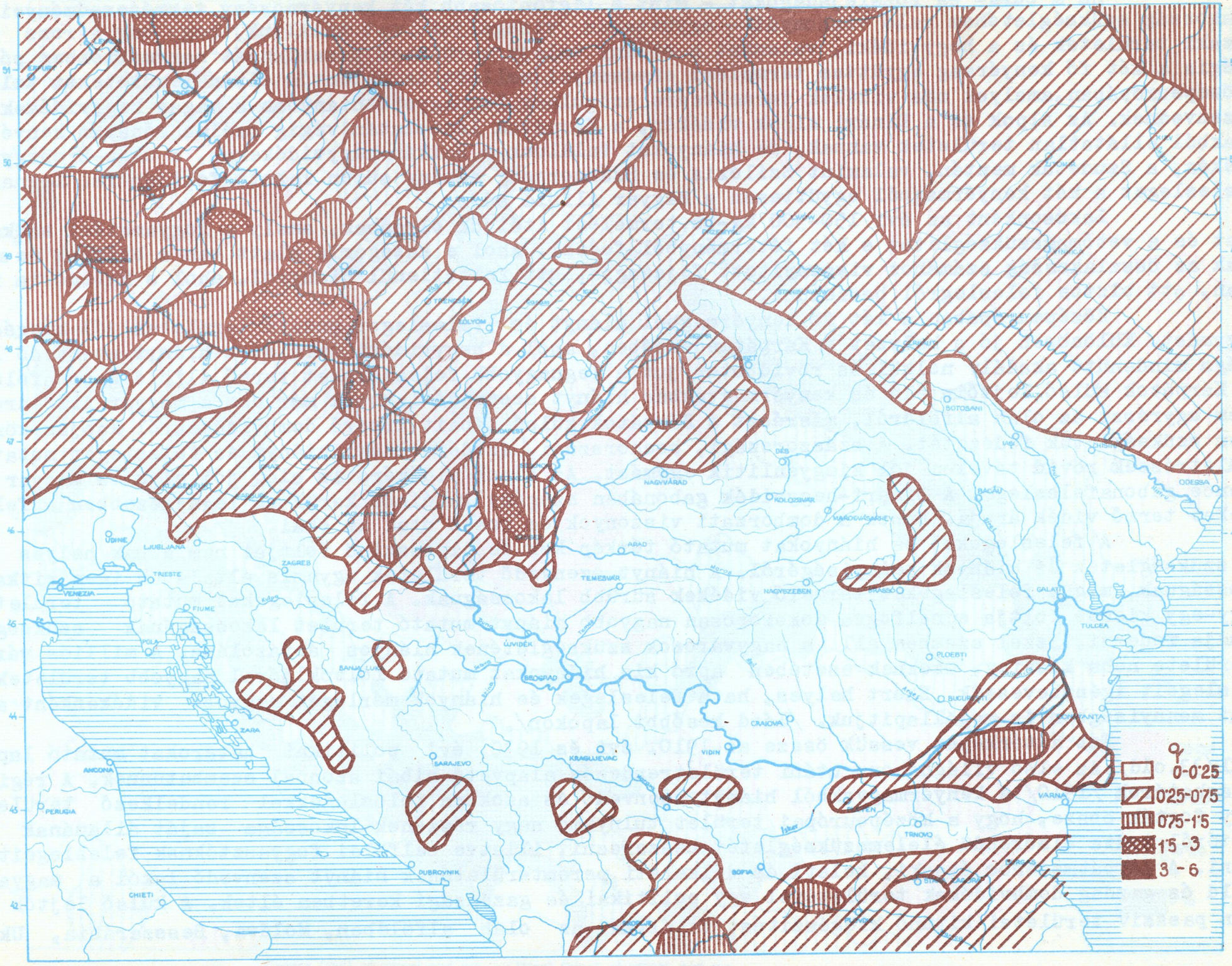

The numerals indicate the per capita production in quintals.

KÖZÉPEURÓPA KENYÉRMAGELLÁTÁSA BUZÁBÓL ÉS ROZSBÓL.

Ha a buza- és rozsfejadagokat - mint a legfontosabb két kenyérnövény terméseredményeinek a lakosság szükségletéhez való viszonyát - együttesen vizsgáljuk, azt találjuk, hogy bár a rozs az é-szaki területek és a hegyvidéki, valamint a silány talaju területek buzahiányát nagymértékben pótolja, mégis a két fő kenyérmag együttes termelési eredményei mellett is jelentős olyan területeket találunk Középeurópában,amelyek más vidékek termelésére szorulnak.Legnagyobb hiányban a magas hegyvidékek lakói szenvednek. Az Alpok és a Dinári Alpok vidékén, a Kárpátok láncolatán végig széles zónában kenyérmag-vakból ellátatlan területek vannak, de hiányokat találunk a Balkán-hegyvidékeken, a Cseh-Érchegység vidékén, a Szudéták mentén, valamint Szilézia és Szászország néhány sürün lakott foltján is. Legnagyobb feleslegeket a két kenyérmagból együttesen a magyar Alföld adja.

Lakosonként az évi 150-300 kg-os termelést itéljük olyannak, amely a fogyasztási szükséglet-tet és a vetőmagszükségletet e két főterményből fedezi. Ahol e kategória alatt van a buzának és a rozs-nak az összlakosság számához viszonyitott fejadagja, ott feltétlenül hiányról, ahol e kategória felett van, ott biztos feleslegről beszélünk.

Középeurópában a két fő kenyérmagból hiányt és felesleget mutató területek jól kiegészitik egymást. Különösen jó a helyzet a Kárpátmedencében, ahol a hegyvidéki területek hiányt szenvedő lakos-sága mindenütt akadály nélkül és rövid uton jut a legnagyobb feleslegeket termő Alföld gabonaféléihez. A Kárpátok külső lejtőin élő és kenyérmagvakban hiányt szenvedő lakosok már nem a magyar Alföldről,ha-nem egyrészt az oláh alföldről, másrészt a Kárpátok külső lábait kisérő dombvidékekről kapják könnyeb-ben szükségletük fedezetét. A szászországi, csehországi, szudétavidéki hiányt és felesleget mutató te-rületrészek rövid távokon jól kiegyenlitik egymást. Az Alpok vidékére is elég jól eljut a Magyar Me - dence gabonafeleslege. A Dinári-hegyvidék gabonában szegény lakóihoz kerül el legnehezebben a feleslegeket termő vidék áruja. Ennek a domborzati viszonyok és rossz utak az okai.

A feleslegeket és hiányokat mutató térkép kék és pirosszinü foltjai nem adnak helyes képet a szükségletek és hiányok mennyiségéről. A hiányt szenvedő területek ugyanis általában igen ritka la-kosságuak, mig a feleslegeket termelő vidékek sürübb lakosságuak. A feleslegeket mutató területeknek egy-egy kisebb foltja ennélfogva sokszorosan nagyobb hiányt mutató terület lakosságának szükségletét tudja fedezni. Ezzel szemben áll a nagyvárosok szükségletének hiányos ábrázolása. A milliós városok területe néha kicsiny, ezeknek esetében apró kis hiányokat mutató foltok jóval nagyobb területek fe-leslegeit igénybeveszik. Ezért helyes, ha a feleslegek és hiányok mérlegét nagyobb vidékenként abszo-lut mennyiségben is megállapitjuk. /Lásd későbbi lapokon/.

Ezt a térképet vessük össze az 1910. évi és 1930. évi politikai határokat mutató lapunk - kal/33.old/.Az első világháboru utáni területrendezés alapvető hibái azonnal szembetünnek. A régi or-szághatárok /1910/ a kenyérmagvakból hiányt szenvedő és azokban fölöslegekkel rendelkező területeket ugy fogták össze, hogy a középeurópai terület tulnyomó nagy részének lakossága saját államának terü-letéről tudta elsőrendü élelemszükségletét beszerezni, illetve belföldi fogyasztóknak feleslegeit el-adni. A Kárpátmedence északi, keleti és délkeleti peremterületének hiányt szenvedő lakói a magyar Al-föld és gazdag dombvidékek területével egy politikai és gazdasági keretben éltek. A külső lejtők szin-tén passziv területei kitünő kiegészitést találtak az oláh alföldben, Moldva, Besszarábia, Ukrajna

SELF-SUPPLYING TERRITORIES OF WHEAT AND RYE.

BUZA + ROZS FEJADAG FELESLEG ÉS HIÁNY

AZ ÖSSZLAKOSSÁGRA VONATKOZTATVA.

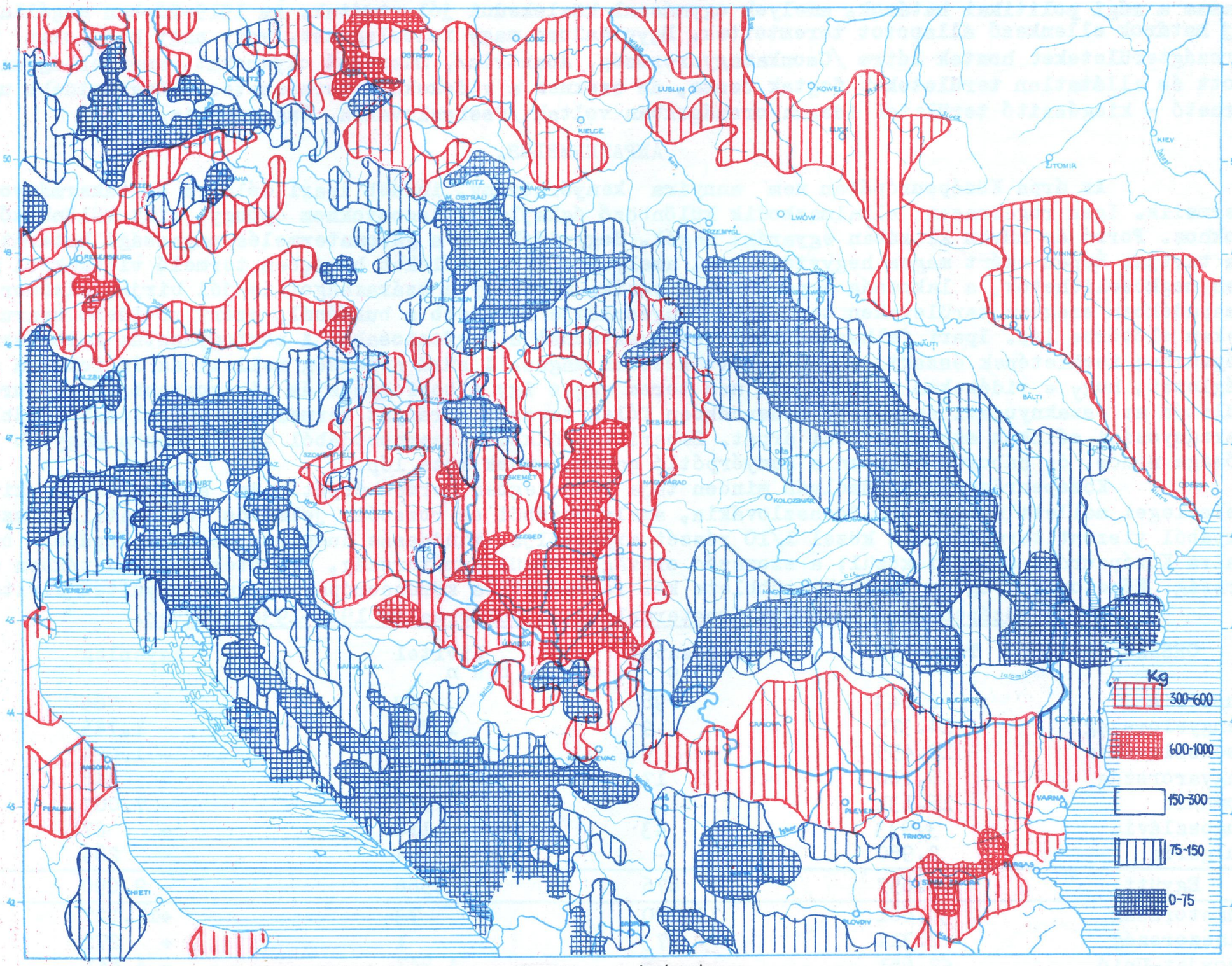

Excess (red) of wheat and rye. — Want (blue) of wheat and rye.

A fehéren hagyott területek a két kenyérmagból önellátóak,
a pirossal szinezett területeken felesleg,

feleslegeket termelő tájaiban. Északnyugaton is olyan feleslegeket és hiányokat mutató tájakat füztek össze a régi politikai határok, amelyek egymással közlekedni jól tudtak. Az 1919-20-ban megállapitott uj határok ellenkező állapotot teremtettek. Egyoldaluan nagy feleslegeket, vagy nagy hiányokat mutató országterületeket hoztak létre /Csonkamagyarország, Ausztria/, másrészt olyanokat, amelyek ugyan ellátott és ellátatlan területeket fogtak össze, de ezeknek a vidékeknek természetes - legrövidebb uton elérhető - kiegészitő területei idegen országokban voltak /Csehszlovákia, Nagyrománia/.

ÁRPATERMELÉS.

Az árpa Középeurópában nem annyira kenyérnövény, inkább ipari célokra és takarmányozásra termelik. Igen rugalmasan alkalmazkodik különböző éghajlati viszonyokhoz éppugy, mint különböző talajokhoz. Forró és hüvös klimában egyaránt megél. Hegyvidékeken a gabonatermelés magassági határát az árpa tartja. Éppen ezért magas hegyvidékeken, amelyek a gabonaféléket bőségben termelő vidékekről nehezen megközelithetők, a lakosság árpakenyeret eszik. Minthogy a szárazságot is jól birja, elsősorban a csapadékban szegény területeken termelik. Tenyészideje rövidebb a buzáénál, ezért rövidebb nyaru vidékeken előtérbe lép. Ipari felhasználása a sörgyártásnál a legfontosabb. A sörfogyasztás különösen Középeurópa területének északi, sürün lakott részein magas. A sürü népesség mellett az is fokozza a szükségletet, hogy e vidékeken a szőlő már nem terem meg s igy a borfogyasztás alacsonyabb. Középeurópa területén az északnyugati szárazabb medencékben főleg tavaszi sörárpát termelnek, délkeleten inkább takarmányozási célokat szolgáló őszi árpát. Emberi táplálkozás szempontjából területünkön nagyobb jelentősége nincs, de háborus időkben a kenyérpótló gabonanemüek közé lép.

Középeurópának ugyszólván minden tája feleslegben termel árpát. Az agrárállamok kiviteli feleslegei mellett szembetünő Csehszlovákia, amely buzából és rozsból jelentős behozatalra szorul, árpából viszont termelésének közel 1/10 részét exportálja. Mindössze Ausztria szorult árpából behozatalra Középeurópa államai közül; a szomszéd országok közül Németország, jelentéktelen mértékben Olaszország. Németország egész beviteli többlete kb. felemészti a középeurópai államok együttes kivitelét.

A középeurópai országok árpatermelése és külforgalma 1925-1936 években.

ORSZÁG	Termelés	Behozatal	Kivitel	Egyenleg
		1 o o o q- b a n		
Ausztria	2.643	798	13	+ 785
Lengyelország	14.375	9	1.754	- 1.745
Csehszlovákia	12.455	9	1.033	- 1.024
Magyarország	6.160	17	365	- 348
Románia	16.131	-	7.007	- 7.007
Jugoszlávia	3.933	43	110	- 67
Bulgária	2.960	-	284	- 284
Együtt:	58.657	876	10.566	- 9.690
Németország	30.881	11.200	73	+11.127
Olaszország	2.314	273	1	+ 272
Szovjet-Unió	62.651	6	4.847	- 4.841

BARLEY PRODUCTION.

ÁRPA

1 PONT = 5000 q

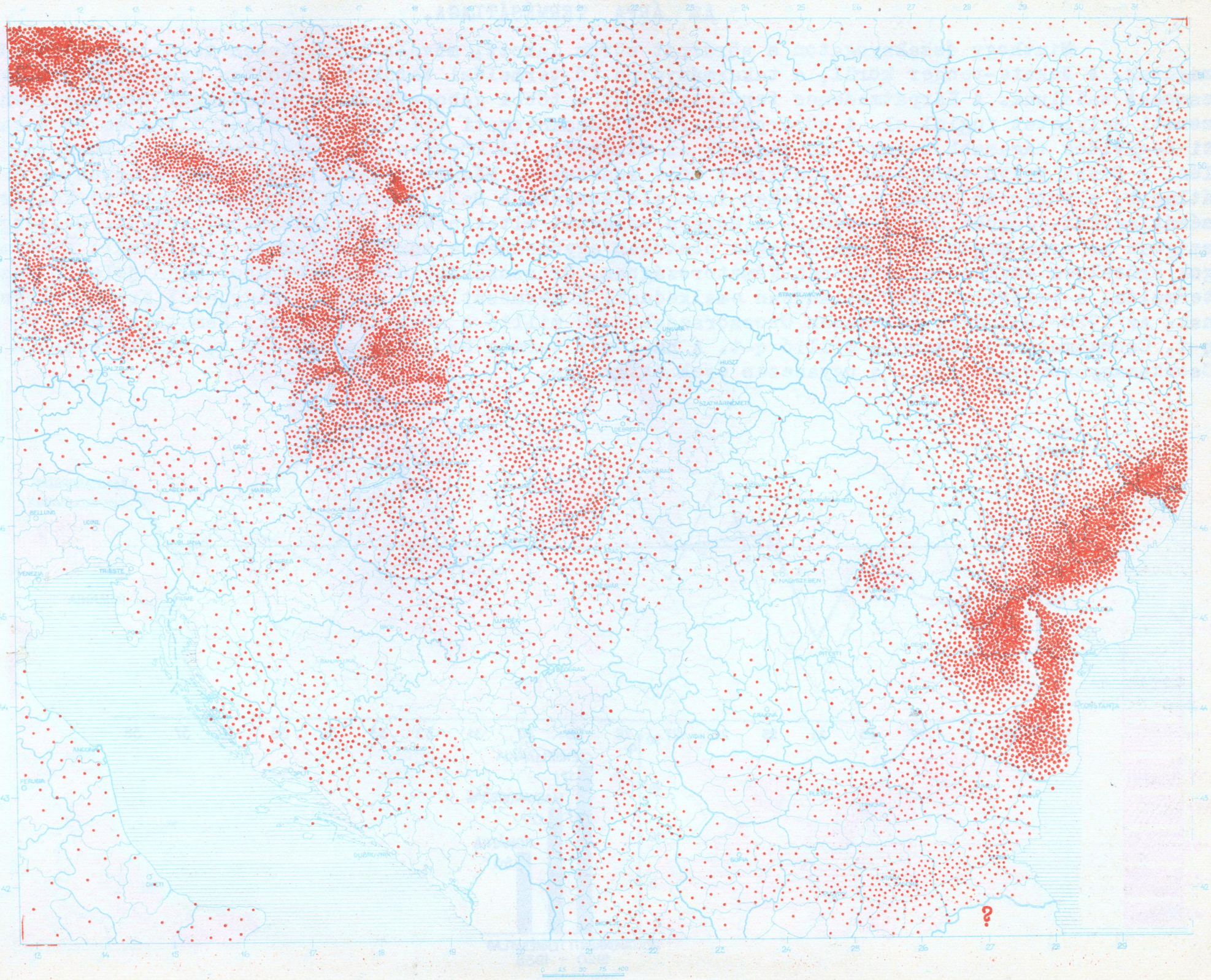

Each dot corresponds to 5000 q.

AZ ÁRPA TERMÉSÁTLAGA.

Minthogy északnyugaton a sörárpát sürün lakott, müvelt területeken termelik, termésátlagai magasak. A Fekete-tenger körül, a takarmányárpa fő termelési területén azonban igen alacsony termés-hozamokat találunk. A Kárpátmedence területe, mint a többi gabonafélék termésátlagai tekintetében is, átmeneti helyzetet foglal el. A sörárpát termelő északnyugati vidékeken, a Kisalföldön és az Északnyugati Hegyvidék tágasabb völgyeiben magasak az átlagok. Jó közepes átlagokat találunk a Dunántul déli felén, a Dráva folyó völgyében és a Tisza déli szakaszán. Másutt a Kárpátmedencében alacsonyak a termésátlagok, a rutén és román területeken igen alacsonyak. A Balkánon csak Bulgária mutat jó közepes termésátlagokat, Jugoszlávia részei - a Morava völgytől eltekintve - a legalacsonyabbakat. Déllengyelországban az árpa magasabb termésátlagai pontosan egybeesnek a sürübben lakott vidékekkel. A termésátlagok erőteljes emelkedést mutatnak Németországban. Oroszországban viszont, ahol igen jelentős az árpatermelés, a vetésterületek állandóan emelkednek, a termésátlagok azonban nagyjából azonos nivón maradnak. Az 1920-1938 évek átlagában Oroszországban 62 millió q árpát termeltek, Németországban 28 millió q-t, Csonkamagyarországon 6 millió q-t. A ha-kénti termés Oroszországban 8.2 q, Németországban 19.2 q, Csonkamagyarországon 12.7 q ugyanezen évek átlagában.

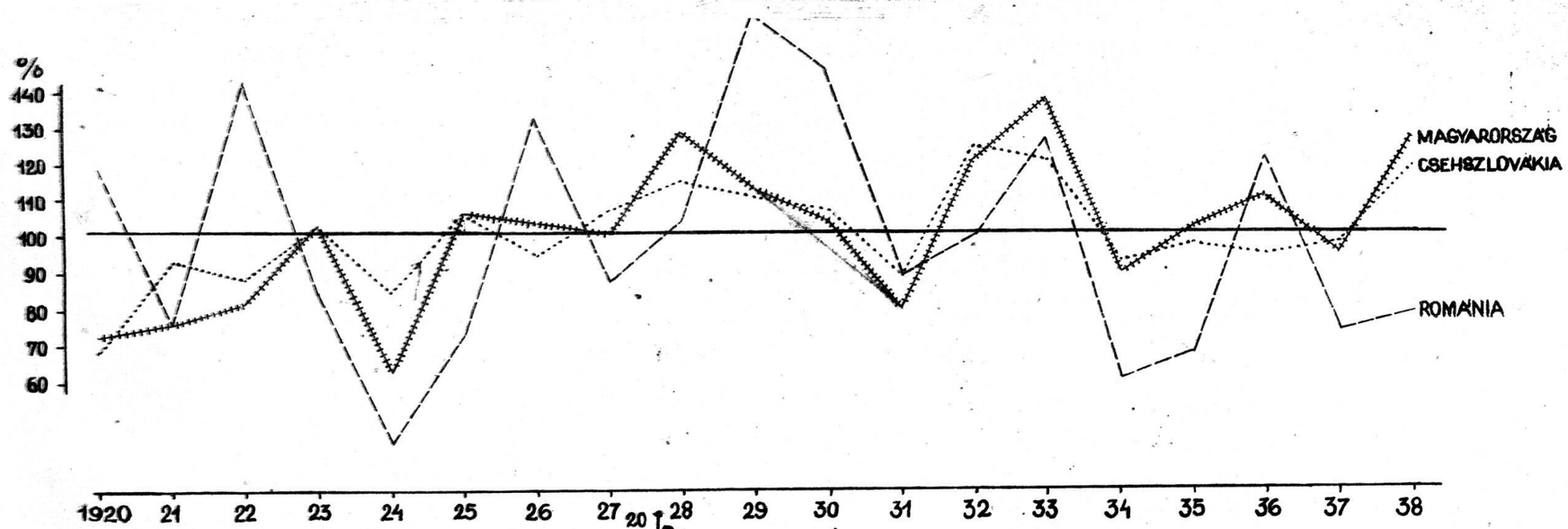

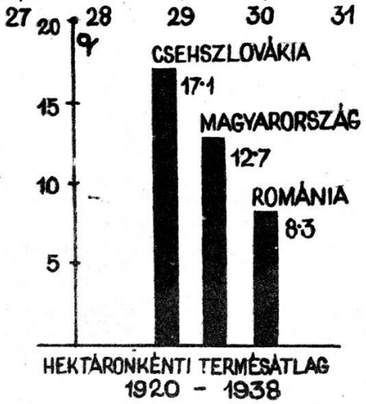

THE AVERAGE YIELD OF BARLEY.

ÁRPA HEKTÁRONKÉNTI TERMÉSÁTLAGA q-BAN.

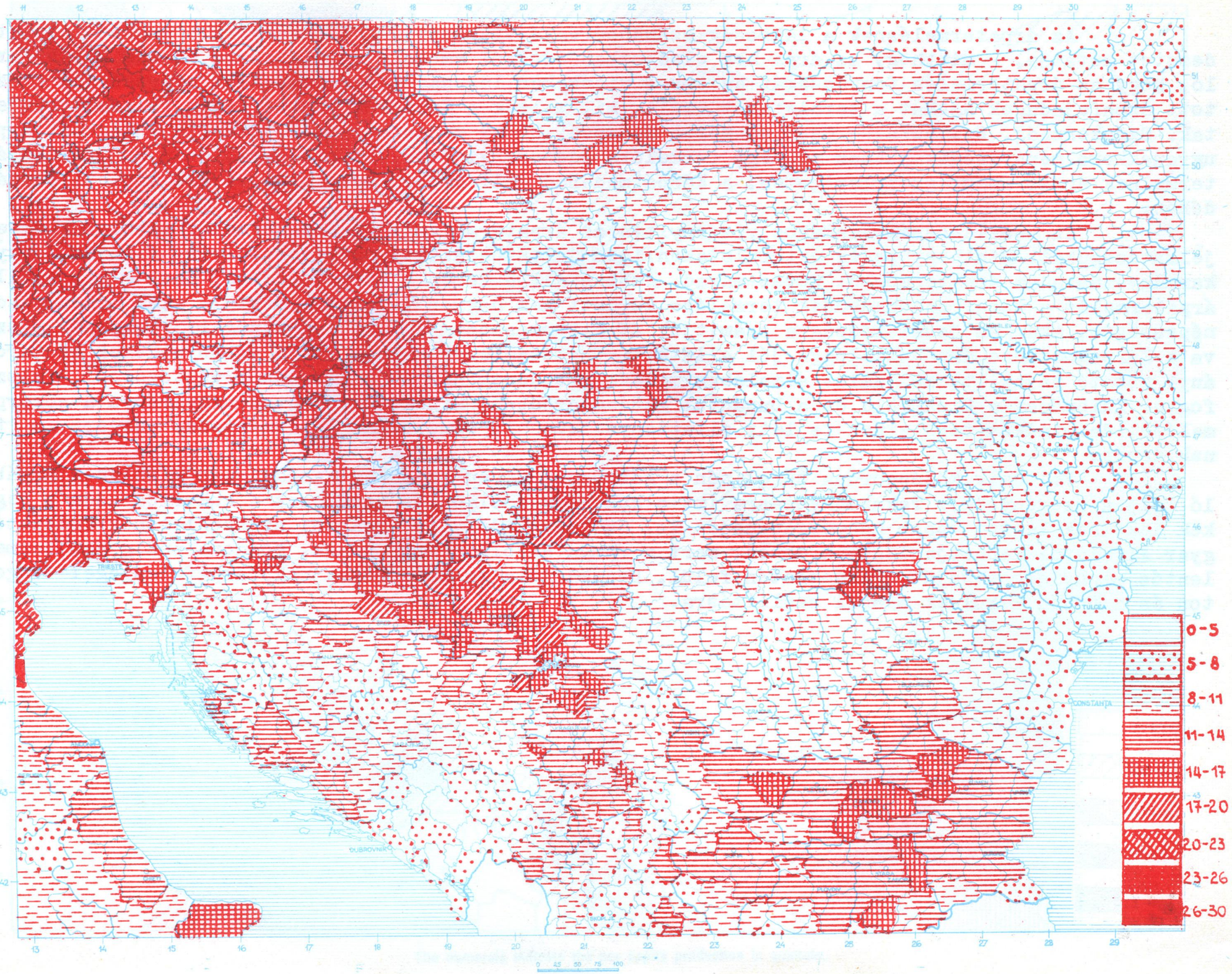

The numerals indicate the output in quintals by hectares.

ÁRPAFEJADAG.

Az árpatermelésnek a lakosság számához való viszonyitása nem annyira a szükségleteket és fedezetet mutatja, - minthogy az árpa nem elsősorban szolgál emberi táplálkozásra -hanem inkább arra való, hogy az árpatermelés fontosságát az egyes vidékeken lássuk. A mezőgazdasági népességhez viszonyitott árpafejadagok azokat a területeket emelik ki, melyek a termelés ponttérképén is szembetünőek voltak. Szászország, Szilézia, a Cseh és Morva medence, bécsi medence gazdái termelik a legtöbb árpát, de ugyanekkora mennyiségek jutnak egy-egy termelőre Odessza vidékén, Délbesszarábiában és Dobrudzsában.Nem termelnek árpát az olasz félszigeten, a Kárpátmedence déli határvidékein és az Északkeleti Kárpátok vidékén.

Az összlakosság számához viszonyitva az árpatermelést, az északnyugati területek elvesztik jelentőségüket. Minthogy pedig e területeken igen jelentős állattenyésztés folyik, világos, hogy takarmányozásra az árpatermésből kevés marad. Jobban áll e téren a Kárpátmedence, ahol - bár általában az árpatermelés a többi gabonanemüek termelése mellett nem nagyon jelentős, mégis - akár a mezőgazdasági népességre, akár az összlakosságra számitjuk át a terméshozamokat,az északnyugati részekhez viszonyitva a Kárpátmedence árpával eléggé jól ellátott. Természetesen vannak bőven termő vidékek és erős hiányt mutató tájak itt is, amint általában minden gabonanemünél a nagy medence változatos felszinénél fogva. Különösen a Kisalföld és a Dunántul gazdag árpában. Mindkét területen nagyarányu a sörárpa termelése, de mindkét területnek fejlett állattenyésztése is van, tehát takarmányozás céljára is termelnek árpát.

Feltünik Középeurópa térszinén a gabonanemüekben különben gazdag oláh alföldnek árpában való teljes szegénysége. Takarmányozásra itt a kukorica szolgál és ugyancsak a kukorica adja a hegyvidékek lakóinak legfontosabb kenyérgabonáját is. Szegény Erdély is árpában; szükségletének fedezetét a magyar Alföldről kaphatja legkönnyebben, mert a román alföldön árpa nincs, Moldova pedig nem termel jelentős mennyiséget saját szükségletén felül. Besszarábia és Dobdurdzsa nagy árpafeleslegei tengeri uton és a Dunán kerülnek messzi szállitásra.

BARLEY PRODUCTION COMPARED TO THE AMOUNT OF TOTAL POPULATION.

AZ ÖSSZLAKOSSÁGRA JUTÓ ÁRPAFEJADAG

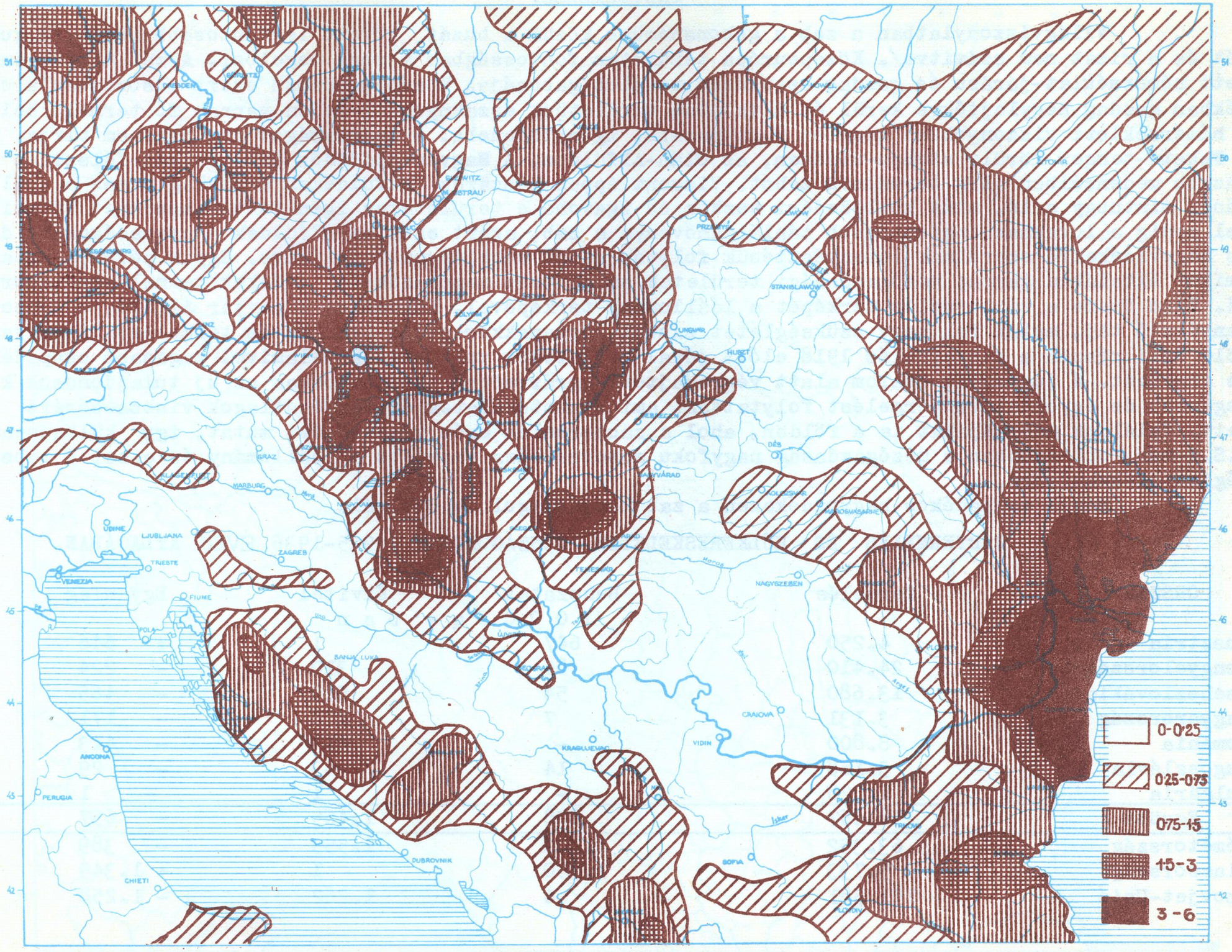

The numerals indicate the per capita production in quintals.

ZABTERMELÉS.

Világviszonylatban a zab a gabonanemüek közül a buzát követő legfontosabb növény/a kukoricát és a rizst nem számitva/. Középeurópa területén fontosságban a rozs megelőzi. A zab a kiegyenlitett hőmérséklet-járásu és gazdag csapadéku terület gabonája. Középeurópában ezért elsősorban a csapadékban gazdag hegylejtőkre kerül és általában területünk északnyugati felén vannak fő termelő helyei. A hőmérsékleti viszonyokkal szemben rugalmasabb, igénytelenebb, a szárazságot azonban nem birja. Ezért a Fekete-tenger körüli steppe-vidéken, az Oláh-Alföldön, a Magyar-Alföldön és a Balkán-félsziget szárazabb medencéiben alig termelnek zabot. Viszont éppen a száraz alföldeken aránylag magas a lóállomány, minthogy a ló, mint közlekedési eszköz és igavonó e területeken igen fontos szerepet játszik. Mivel pedig a lovaknak legfontosabb tápláléknövénye a zab, azért ezek az alföldek a csapadékosabb domb- és hegyvidékekre szorulnak lótenyésztésük folytán adódó zabhiányuk fedezésére. Egyik példája ez annak, amikor általában gazdag mezőgazdasági területek szegényebb mezőgazdasági vidékek termelésére szorulnak rá. Vesd össze a zabtermelés térképét a lóállomány térképével. Különösen a magyar Alföld, e fontos lótenyésztő táj, mutat fel nagy szükségletet zabból, ugyanakkor pedig igen kevés termelést. A magyar Alföld déli részén a zabtermelés 1918 előtt jóval fejlettebb volt, amit a valamivel magasabb csapadék meg is engedett. A jugoszláv uralom alatt végrehajtott agrárreform során azonban az uj tulajdonosok kezdetlegesebb és egyoldalubb termelést folytattak, ami a zabterületek és termésátlagok visszaesésére vezetett. Találunk más tájakat is a földön, ahol a zabtermelés erős visszaesést mutat, igy különösen a U.S.A-ban, ott azonban a mezőgazdaság nagyfoku motorizálása vezetett a lóállomány és ezzel a zabszükséglet csökkenésére.

Magas csapadékos hegyvidékeken a zab kenyérmagul is szolgál.

ZABTERMELÉS ÉS KÜLKERESKEDELEM ORSZÁGONKINT 1925-1936. ÉVEK ÁTLAGÁBAN.

ORSZÁG	Termelés	Behozatal	Kivitel	Egyenleg
		1 0 0 0 q - b a n		
Ausztria	4.250	647	1	+ 646
Lengyelország	24.410	86	310	- 224
Csehszlovákia	13.680	54	519	- 465
Magyarország	3.131	7	178	- 171
Románia	8.800	-	413	- 413
Jugoszlávia	3.168	14	43	- 29
Bulgária	1.028	-	1	- 1
Együtt	58.467	808	1.465	- 657
Németország	63.352	1.170	1.559	- 389
Olaszország	5.733	1.350	1	+ 1.349
Szovjet-Unió	151.581	4	1.262	- 1.258

OATS PRODUCTION.

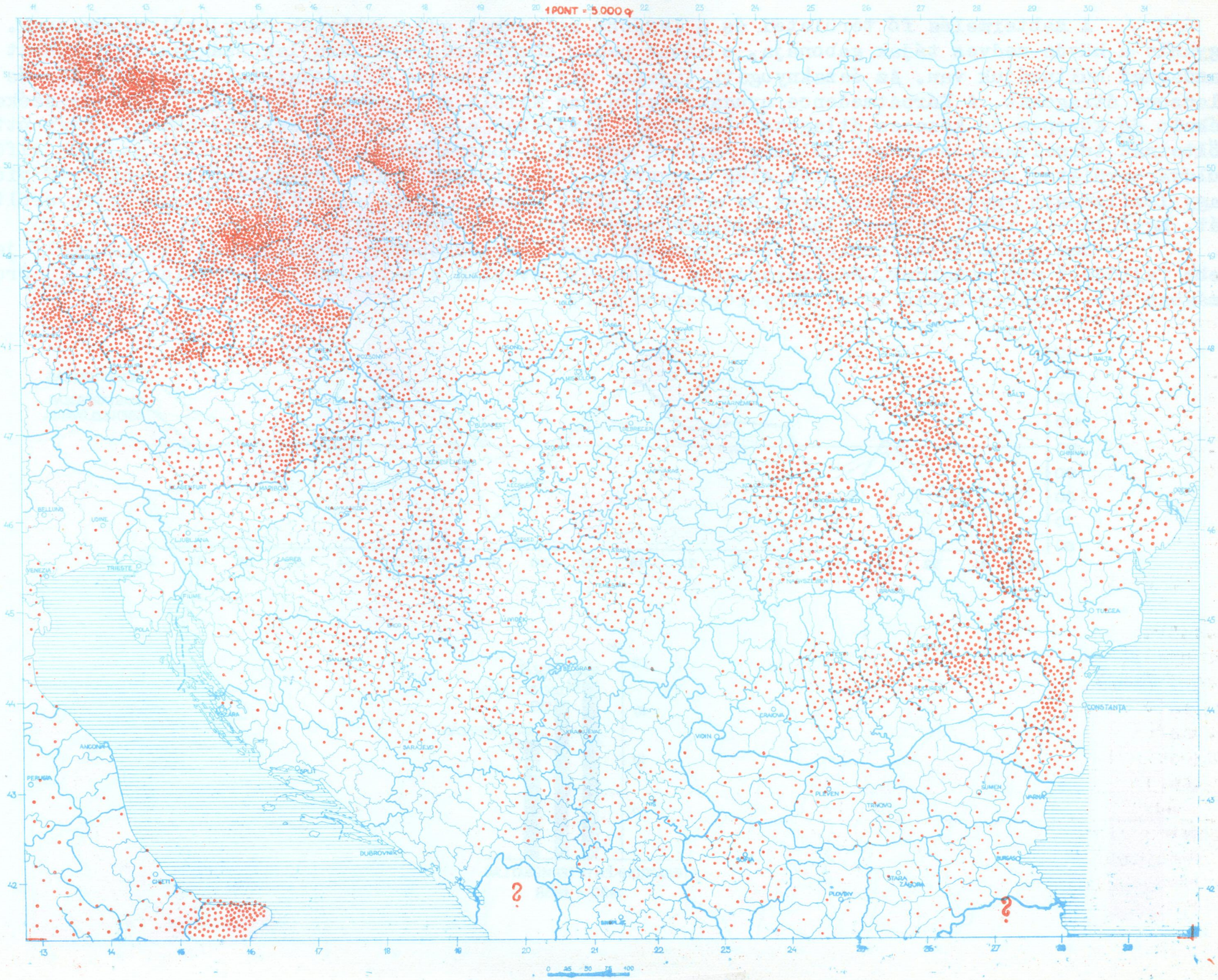

Each dot corresponds to 5000 q.

A ZAB TERMÉSÁTLAGA.

A zabtermelés fő területei és a legjobb átlagokat adó területek nagyjából egybeesnek. A zab ugyanis a hüvös-nedves tájak gabonája, e tájak pedig Középeurópában sürü lakosságuak és haladott mezőgazdasági kulturájuk van. Az északnyugati tájakon mindenütt magas átlagokat találunk, keleten és délen alacsony átlagokat. A Kárpátmedence nyugati felén, az Alföld déli részén és Erdély szász és székely vidékein jó közepes és közepes átlagokat találunk. Általában a zab nem oly értékes növény, hogy ott is erőltetnék termelését, ahol nem jól hoz /mint a buzánál, kukoricánál látjuk/. Kivétel az oláh alföld és Moldva területe, ahol a zabtermelés elég nagyarányu, az átlagok pedig feltünően alacsonyak. E vidékek nagy lóállománya /gyenge utviszonyok és a motorositás hiánya/ teszi érthetővé a zabtermelés erölteté - sét. Egyébként a többi gabonafélék terméseredményei is alacsonyak itt.

Sem a zab vetésterülete, sem termésátlagai Középeurópában /Németország kivételével/ jelentősebb fejlődést nem mutatnak. Németországban 1920-1938 években a ha.-kénti termésátlag 18.4, Oroszországban 8.6, Csehországban 15.9, Magyarországon 11.9.

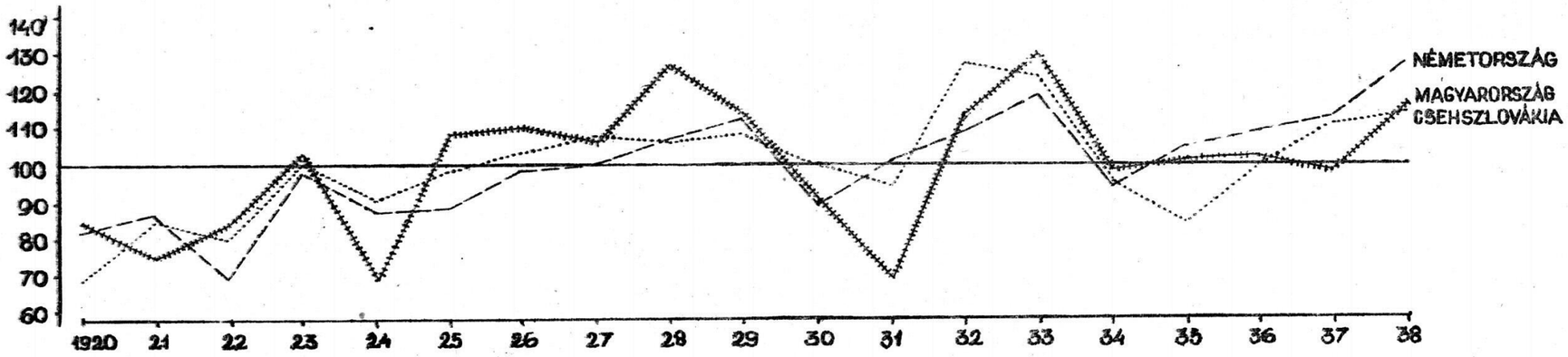

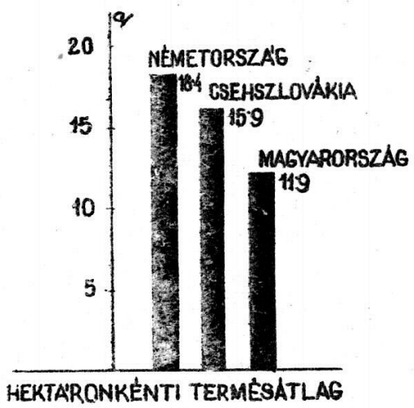

HEKTÁRONKÉNTI TERMÉSÁTLAG
1920 - 1938

THE AVERAGE YIELD OF OATS.

ZAB HEKTÁRONKÉNTI TERMÉSÁTLAGA q-BAN.

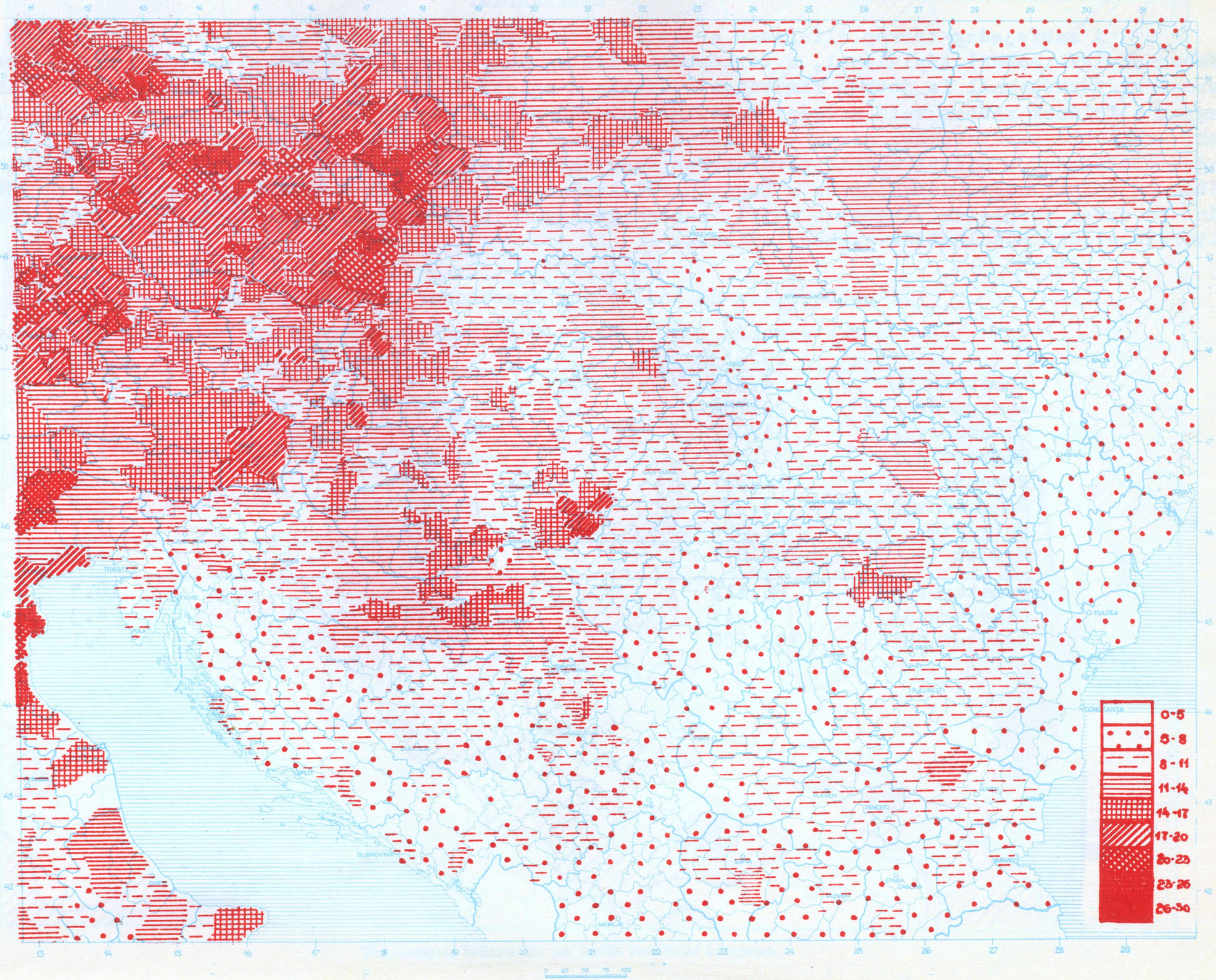

The numerals indicate the output in quintals by hectares.

ZABFEJADAG.

A zabfejadag-térkép általában a zabtermelés térképéhez hasonló. Minthogy a zab igen kis mértékben szolgál emberi táplálékul, a térképből felesleg vagy hiányadatok nem olvashatók ki. Ellenben a termelési térképeknél is jobban kimutatja e térkép a keleti száraz területeknek, valamint az oláh és magyar alföldnek zabban való szegénységét. Még alacsonyabbak viszonylag a keleteurópai táblán a fejadagok, - a többi területekhez mérve - hacsak a mezőgazdasági népességhez viszonyitjuk. Az itt található magas lóállomány e hiányt mutató területeken nagy szükségleteket teremt. A szükségletek a Kárpátmedencében az északi hegyvidékekről és a Dunántulról, valamint Erdély németeklakta tájairól fedezhetők. A román és orosz területek viszont a saját, zabban gazdagabb tájaikról /Moldva és a Kiev-től északkeletre elterülő vidék/ pótolhatják szükségleteiket.

A zabtermelés és lóállomány összehasonlitása országonkint.

	Zabtermelés 1000 q-ban 1926/30	Lóállomány 1000-ben 1930	Egy lóra eső évi zabtermés q-ban
Ausztria	4.375	248	17.6
Lengyelország	23.756	4.103	5.8
Csehszlovákia	14.017	748	18.7
Magyarország	3.517	860	4.1
Románia	11.047	1.809	6.1
Jugoszlávia	3.303	1.161	2.8
Bulgária	1.056	482	2.2
Együtt	61.071	9.411	6.5
Németország	65.412	3.533	18.5
Olaszország	5.947	943	6.3
Szovjet-Unió	153.600	30.237	5.1

OATS PRODUCTION COMPARED TO THE AMOUNT OF TOTAL POPULATION.

AZ ÖSSZLAKOSSÁGRA JUTÓ ZABFEJADAG

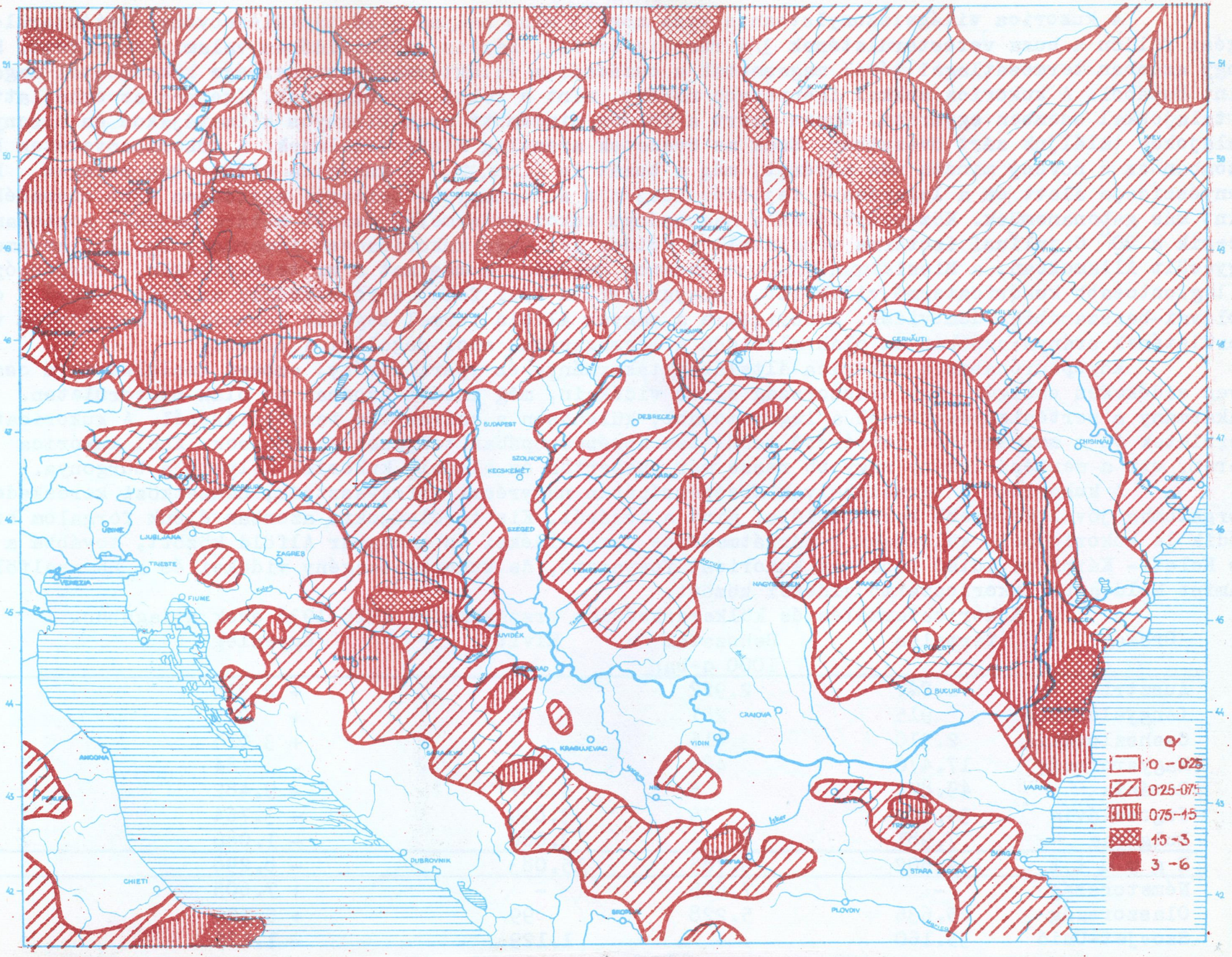

The numerals indicate the per capita production in quintals.

KUKORICA.

A kukorica világviszonylatban a buza mögött első helyen álló tápláléknövény. Vetésterülete az egész földön a buza vetésterületének 3/4 részéig ér fel, bár az utóbbi időben valamit veszitett. Minthogy azonban termésátlagai jóval magasabbak a buzáénál,a világtermelés mennyisége kukoricából magasabb, mint buzából. A kukorica sokkal igényesebb növény, mint a többi gabonanemüek. Igényes az éghajlattal és a talajokkal szemben egyaránt. Éppen ezért a földön mindenütt csak bizonyos klimatájakon és bizonyos talajokon találjuk zárt övezetben. Ezek az övezetek aránylag kisterjedelmüek. A kukoricaövezeten belül azonban ez a növény minden más növényt, még a buzát is kiszoritja. A kukorica elsősorban meleget kiván tenyészideje alatt és a legerősebb fejlődés idején s a legnagyobb meleggel egyidőben több csapadékot, mint más gabonanemüek. Középeurópában a nagyarányu kukoricatermelés északi határa majdnem pontosan egybeesik a 20° C juliusi izoterma vonalával. A földön két nagy kukoricaövet ismerünk. Egyiket az Amerikai Egyesült Államokban, a Mississippi-Missouri medence közepén, a másikat a mi területünkön, Középeurópában. A legfontosabb kukoricatermő vidék itt a magyar Alföld déli fele, a Pó siksága, az oláh alföld és a moldvai-besszarábiai dombvidék. Mennyiségre a magyar Alföld termel legtöbb kukoricát, a kukorica vetésterületének aránya azonban az oláh alföldön a legmagasabb, ahol megelőzi a buzáét.

Középeurópában a kukorica általában takarmány- és ipari növény, emberi táplálkozásra csak egyes vidékeken szolgál: igy Olaszország egyes vidékein, még inkább azonban az oláh népterületen. Mint takarmány a sertéstenyésztésnél a legfontosabb, különösen a zsirsertés tenyésztésénél. A kukoricatermő területek és a zsirsertést tenyésztő területek Középeurópában teljesen egybeesnek. Ahol kukorica nem terem, ott a sertésállomány nagyobb része már hussertés és eledele kukorica helyett a burgonya.

A kukoricát a termelőhelyek Középeurópában nagyrészt elfogyasztják, nemzetközi kereskedelmi forgalomba jóval kevesebb kerül belőle, mint a buzából. Kis távolságokra azonban élénk forgalom bonyolódik le kukoricából, különösen a Kárpátmedence peremvidékei és a magyar Alföld között, továbbá a Déli- és Keleti- Kárpátok külső lábainak kukoricát fogyasztó, de kukoricaszegény vidékei és a Havasalföld,valamint Moldva bő kukoricatermő vidékei között.

Kukoricatermelés és külkereskedelem országonkint 1926-1936 évek átlagában.

Ország	Termelés	Behozatal	Kivitel	Egyenleg
		1000 q-ban		
Ausztria	1.247	2.922	4	+ 2.918
Lengyelország	915	281	2	+ 279
Csehszlovákia	2.310	3.016	1	+ 3.015
Magyarország	17.470	486	670	- 184
Románia	49.872	5	9.487	- 9.482
Jugoszlávia	34.707	75	3.839	- 3.764
Bulgária	7.981	-	1.080	- 1.080
E g y ü t t	114.502	6.785	15.083	- 8.298
Németország	-	7.605	-	+ 7.605
Olaszország	25.636	5.228	99	+ 5.129
Szovjet-Unió	35.160	-	1.129	- 1.129

MAIZE PRODUCTION.

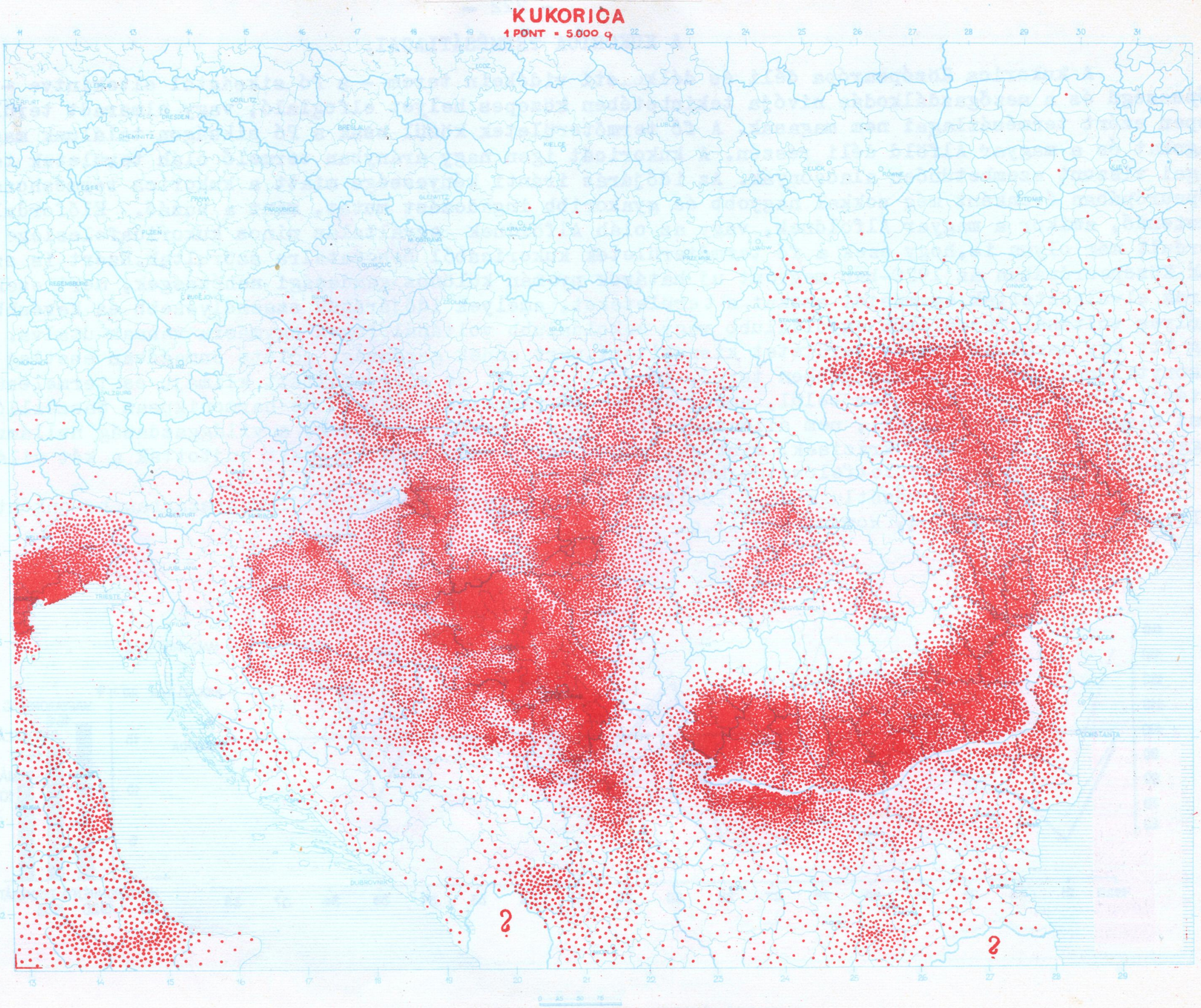

Each dot corresponds to 5000 q.

A KUKORICA TERMÉSÁTLAGAI.

A kukorica Középeurópa déli és délkeleti vidékein terem - a Pó sikságtól eltekintve - ritka népességü és a mezőgazdálkodás nivója tekintetében közepes helyet elfoglaló, vagy elmaradt területeken. Éppen ezért termésátlagai nem magasak. A fő termőterületek közül csak a Pó sikságon találunk magas átlagokat és a magyar Alföld déli részén. A kukoricát igen nagy arányban termelő oláh területek termésátlagai viszont szembetünően alacsonyak. Az időjárás iránti kényessége miatt a kukorica terméshozama Középeurópában évenként még sokkal nagyobb és gyakoribb ingadozást mutat, mint a buzáé. Előfordul olyan esztendő, amikor a magyar Alföldnek, vagy az oláh Alföldnek egyáltalán ninos kukoricafeleslege s előfordult már olyan is,hogy ezek a fő termőterületek kukoricából behozatalra szorultak.Ezért is származtak Középeurópában az 1920-ban megvont uj határok nyomán különös gazdasági nehézségek, mert ezek a határok elválasztották egymástól azokat a területeket, amelyek időjárásuk szeszélyesebb és kevésbbé szeszélyes voltánál,termelésük egyoldalubb vagy sokoldalubb voltánál fogva egymásra vannak utalva. Nem elég itt egy darab termékeny területet kiszakitani,mert ennek gazdasági jóléte önmagában esetleg sokkal bizonytalanabb lehet egy gyengébben termő, kevéssé gazdag, de kiegyenlitett klimáju és termelésü területénél.Olyan országterületen belül, amely különböző termelési jellegü és harmonikusan összeillő, egymást kiegészitő tájakból áll, nem állhatnak elő olyan visszás helyzetek, a világgazdaság hullámzásától független olyan gazdasági krizisek, mint amilyenek Középeurópa kis államait sujtották a két világháboru között a helytelen területfelosztás következtében.

A kukorica termésátlaga az 1920-1938. éveket együtt vizsgálva Jugoszláviában ha-onként 18 q volt, Magyarországon 17 q, Romániában 11 q.

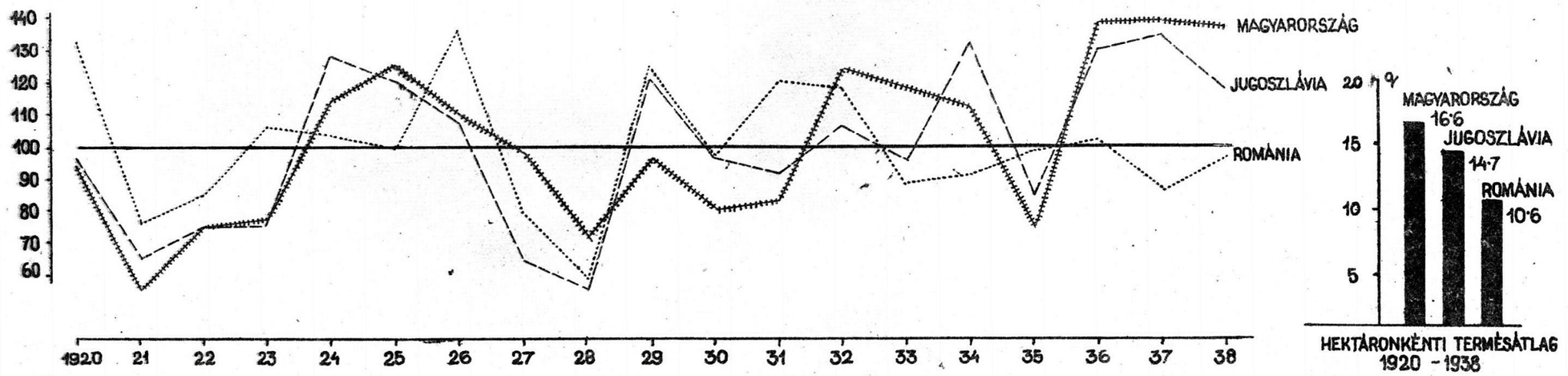

THE AVERAGE YIELD OF MAIZE.

TENGERI HEKTÁRONKÉNTI TERMÉSÁTLAGA q-BAN.

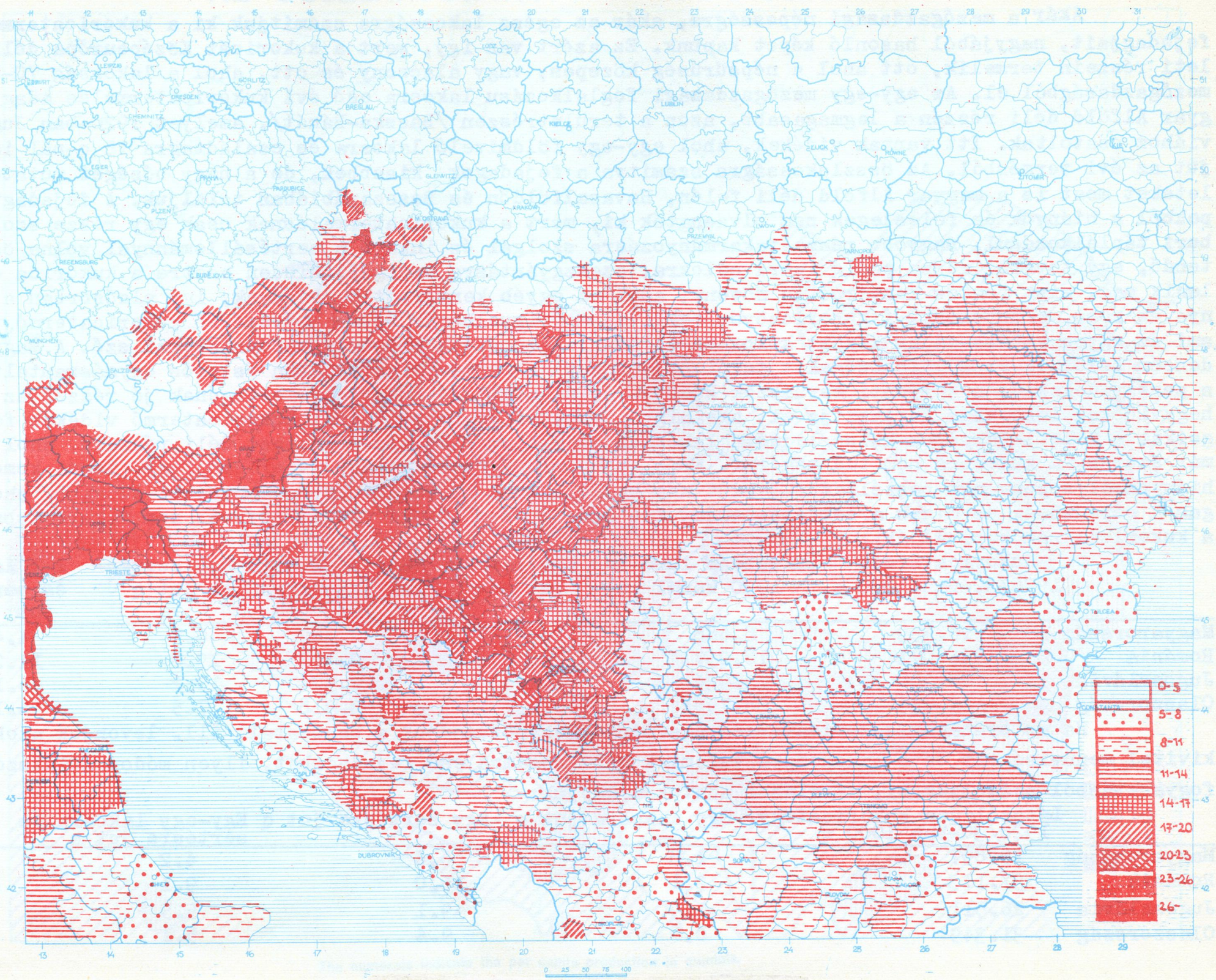

The numerals indicate the output in quintals by hectares.

A KUKORICA FEJADAGJAI.

Akár a mezőgazdasági népességre, akár az egész lakosságra számitjuk ki a kukoricatermelés fejadagjait, nagyjából hasonló képet kapunk. Ez azért van igy, mert a kukoricát Középeurópa déli és keleti részein termelik, ott ahol a népsürüség közepes, vagy alacsony és ott, ahol a lakosság 70-80 %-a mezőgazdaságból él. Az egy-egy mezőgazdasági foglalkozásu lakosra eső évi kukoricatermelés adagja a magyar Alföld déli részén a legmagasabb, azon a területrészen /Bácska-Bánát/, amelyet 1920-ban Jugoszláviához csatoltak. Itt vannak vidékek, ahol egy-egy földmivelő lakosra és családtagra 15 q-nál is több jut az évi termésből. Az összlakosságra számitva a fejadagok kisebbek, de a nagy bőséget mutató területeket most is a magyar Alföld déli felén, Havasalföldön és Besszarábiában találjuk. A fejadagtérké - pekből a hiányok és feleslegek nem olvashatók ki, mert a kukoricatermelésnek csak egy része szolgál emberi táplálkozásul, nagyobb része takarmányozásra szolgál és inkább a sertésállománnyal volna összevetendő, egy további része pedig ipari célokra, szeszgyártásra szolgál. Minden esetre a kukorica ott jelenik meg, mint fontos kenyérpótló növény, ahol az egyéb kenyérpótló növények, igy elsősorban a burgonya és rozs, hiányoznak. A kukoricaövön belül is megfigyelhetők bő és kevéssé bő kukoricatermő tájak, ami az egyes kisebb tájak között kukorica-ellátás szempontjából szoros kapcsolatokat sző. A Magyar-medencén belül is erős különbségeket találunk a kukorica termésfeleslegeiben és erős egymásrautaltságot a peremvidékek és a központi területek között. Az oláh alföld kukoricafeleslegének jó részét az oláh hegyvidékek lakossága fogyasztja el, ugyanigy a moldvai és besszarábiai kukoricatermő vidékek feleslegeiket a Keleti-Kárpátok külső lejtőin lakóknak adják le. A Balkán-félsziget déli részein, ahol a nyár már száraz, a kukorica nem tud megérni. Erre azonban a sertésállomány is erősen fogy, tehát komolyabb hiányokról éppugy nem beszélhetünk, mint nem beszélhetünk az északi és északnyugati tájakon, ahol magas a népsürüség és magas a sertésállomány is, azonban sem emberi táplálkozásra, sem takarmányozásra a kukoricát nem használják.

	Kukoricatermés 1926/30-ban 1000 q	Lakosszám 1000-ben 1930 körül	Egy lakosra jut q	Sertések száma ezrekben 1930-ban	Egy sertésre jut q	1-1 lakosra és sertésre jut q
Magyarország	16.359	8.688	1.9	2.362	6.9	4.4
Románia	46.071	18.057	2.6	2.323	19.8	11.2
Jugoszlávia	29.900	13.934	2.1	2.924	10.2	6.1
Olaszország	24.773	38.756	0.6	3.318	7.5	4.1

Ha az országok kukoricatermés eredményeihez hozzáadjuk a behozatal, ill. levonjuk azokból a kivitel mennyiségeit és a lakosságra, valamint sertésszámra eső fejadagokat, ilyen módon a látszólagos fogyasztásból számoljuk ki, az alábbi adatokat kapjuk:

	Látszólagos kukoricafogy. 1926/30-ban 1000 q	Egy lakosra jut q	Egy sertésre jut q	Egy-egy lakosra és sertésre jut q
Magyarország	15.697	1.8	6.6	4.2
Románia	37.113	2.1	16.0	9.1
Jugoszlávia	26.511	1.9	9.1	5.5
Olaszország	31.349	0.8	9.4	5.1

MAIZE PRODUCTION COMPARED TO THE AMOUNT OF TOTAL POPULATION.

AZ ÖSSZLAKOSSÁGRA JUTÓ TENGERIFEJADAG

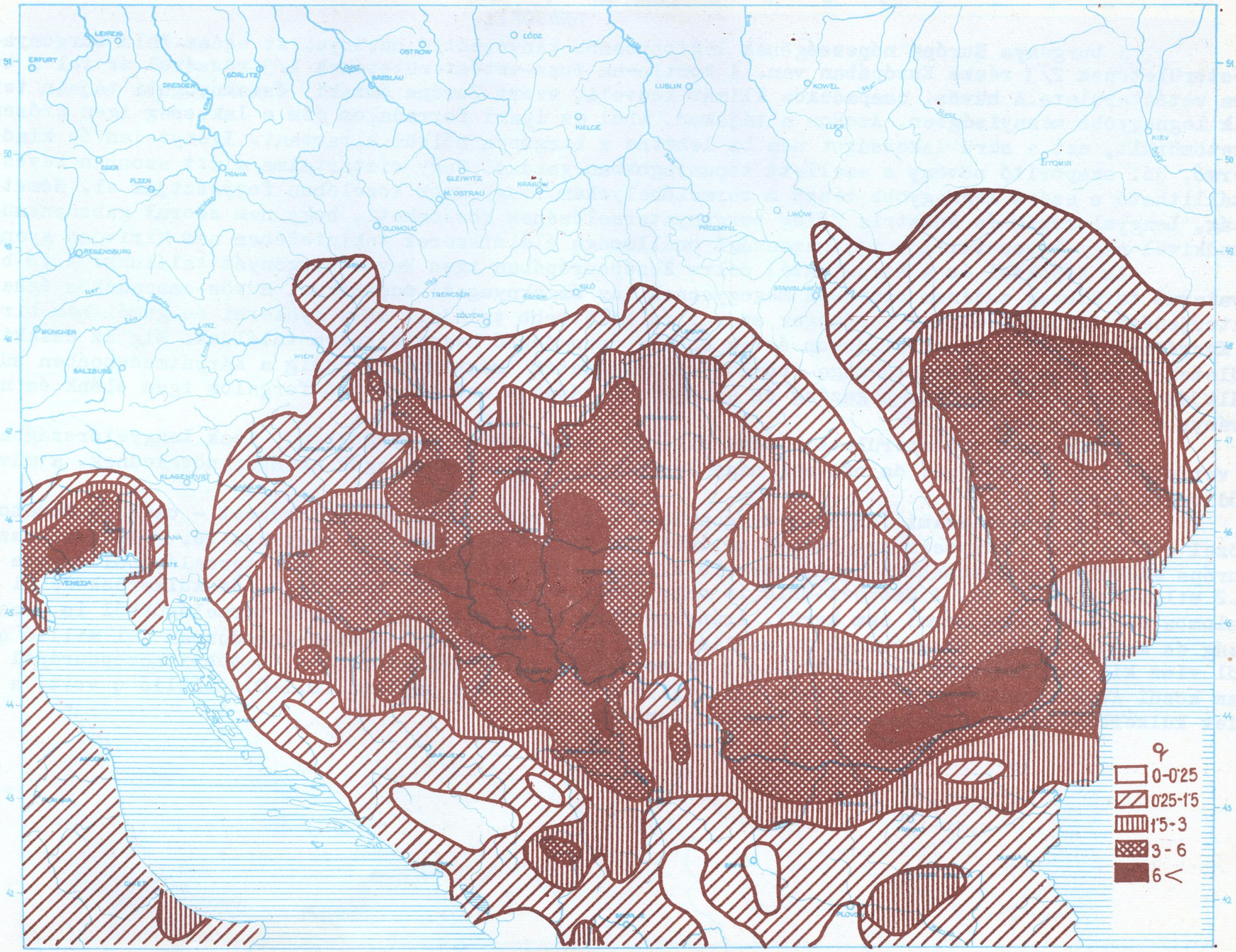

The numerals indicate the per capita production in quintals.

BURGONYA.

A burgonya Európa népességének legfontosabb kenyérpótló növénye. Az egész Föld burgonya-vetésterületének 2/3 része Európában van. A kontinens buza-vetésterületének 1/3 részével ér fel a burgonya vetésterülete. A hüvös, csapadékos klimát kedveli, ezért Európa északi, északnyugati tájain termelik legnagyobb mennyiségben. Azokon a tájakon, ahol az ipari forradalom óta a lakosság igen erősen összetömörült, ezt a sürü lakosságot nem is lehetne a burgonya nélkül eltartani. Igénytelen és kiadósan termő, jól szaporító növény s amellett tápanyagokban gazdag. Nagy viztartalma miatt azonban kevésbbé szállitható s ezért legnagyobb részt a termelőhelyeken, vagy azok közelében fogyasztják el. Németország, Lengyelország és Ausztria főleg burgonyatermelésének köszönheti, hogy nem szorul gabonanemüekből rendkivül nagy behozatalra s igy gazdasági önállósága élelmiszerek tekintetében nem kirivóan gyenge.

Az Alpoktól és a Kárpátoktól délre Középeurópában igen kevés burgonyát találunk. A fő burgonyatermő területek majdnem pontosan megegyeznek az északnyugati óceánikus, hüvös-csapadékos éghajlat elterjedési területével. A mezőségek száraz és kötöttebb talajait mély gyökerei és gumói nem birják. A Kárpátmedencében a homoktalajokon és az északi csapadékbő hegyvidékeken találjuk. Mig az északi területek népessége általában a maga burgonyaszükségletét megtermeli, addig a Kárpátmedencében sürün váltják egymást a burgonyában gazdag és szegényebb tájak s ezért a belső forgalom igen élénk és nagyarányu e terményben.

A burgonya vetésterülete eléggé állandó a különböző országokban. Csak Lengyelországban nőtt a vetésterület évről-évre, de ott sem nagy lendülettel. A termésátlagok azonban növekednek, a müvelési mód tehát javul.

A külkereskedelmi forgalom burgonyában - a termésmennyiségekhez képest - csekély. Németország közel 450 millió q évi terméseredménye mellett 1-3 millió q-t visz ki, vagy hoz be. Lengyelország - Európa második legfontosabb burgonyatermelő állama - 300 millió q körüli évi termeléséből évente 0.2-1.2 millió q-t vitt ki. A Szovjet-Unió is nagy mennyiségben termel burgonyát, de külkereskedelmi forgalomba ebből majdnem semmi sem kerül. Aránylag elég sokat visznek ki kevés termelésükből is Olaszország és Magyarország. Olaszország 23 millió q-nyi évi termeléséből - elég ingadozóan - 1 millió q körül visz ki; Magyarország évi 18 millió q termeléséből átlag félmillió q-t. A többi középeurópai állam közül Ausztriának burgonybevitele, 25 millió q évi termése mellett, 0.1-0.5 millió q volt, a többiek külkereskedelmi forgalma burgonyában jelentéktelen.

POTATOES PRODUCTION.

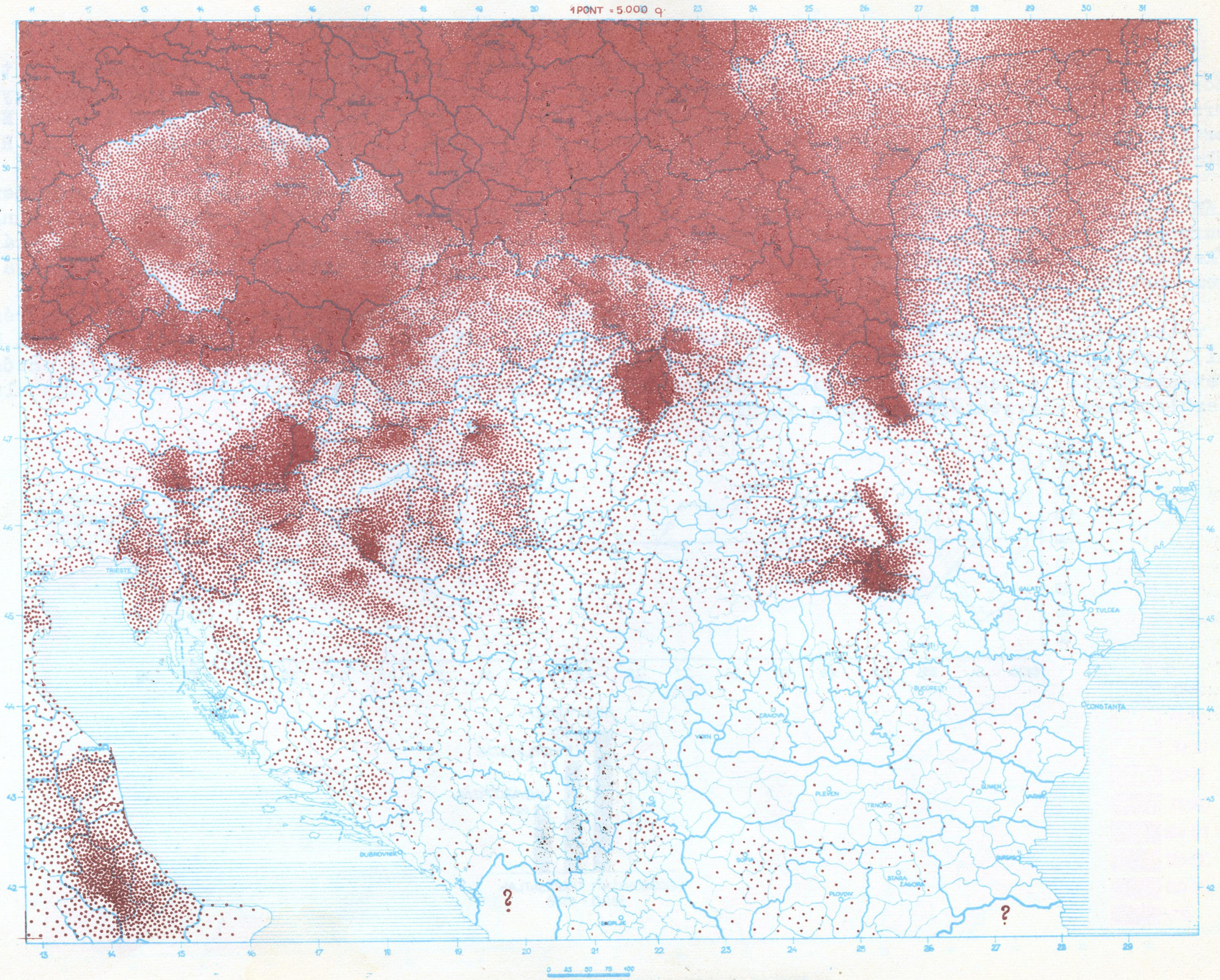

Each dot corresponds to 5000 q.

A BURGONYA TERMÉSÁTLAGAI.

Az 1 ha területen burgonyából elért terméseredmény Európában átlag 110 q körül jár. A termés-hozam azonban évről-évre még a fejlett mezőgazdasági kulturáju országokban is elég ingadozó. Igy Németországban 1926-ban 109 q termett 1 ha-on, 1937-ben 192 q. Az 1921-1938. évek átlagában 1 ha-on Németországban 145 q burgonya termett, Csehszlovákiában és Ausztriában 121 q, Lengyelországban 112 q, Romániában 89 q, Magyarországon 66 q, Jugoszláviában 53 q, Bulgáriában 46 q.

A romániai termésátlag magasságát az erdélyi fejlett burgonyatermelés emeli. Egyebekben az oláh alföld burgonyahozamai ugyanakkorák, mint a magyar Alföldé. Minél délebbre megyünk területünkön, a burgonya termésátlagai annál alacsonyabbak, ami egyrészt a kedvezőtlen klimaviszonyokkal magyarázható, /kevesebb csapadék/, másrészt azzal, hogy délen csak megtürt, erősen szoritott növény a burgonya és igen mostoha területeken termelik.

A burgonya termésátlagai emelkedőben vannak Középeurópában éppugy, mint Európa más részein. A vetésterület azonban igen gyengén emelkedik. A burgonya nem tud a többi növényektől területet hóditani, legfeljebb a müvelés alatt nem álló területeken terjeszkedik. Háborus időben azonban jelentősége és vetésterülete is meg szokott nőni. A városok környékén ilyen időkben rendkivüli módon müvelés alá vett területeknek nagyrészére burgonya kerül.

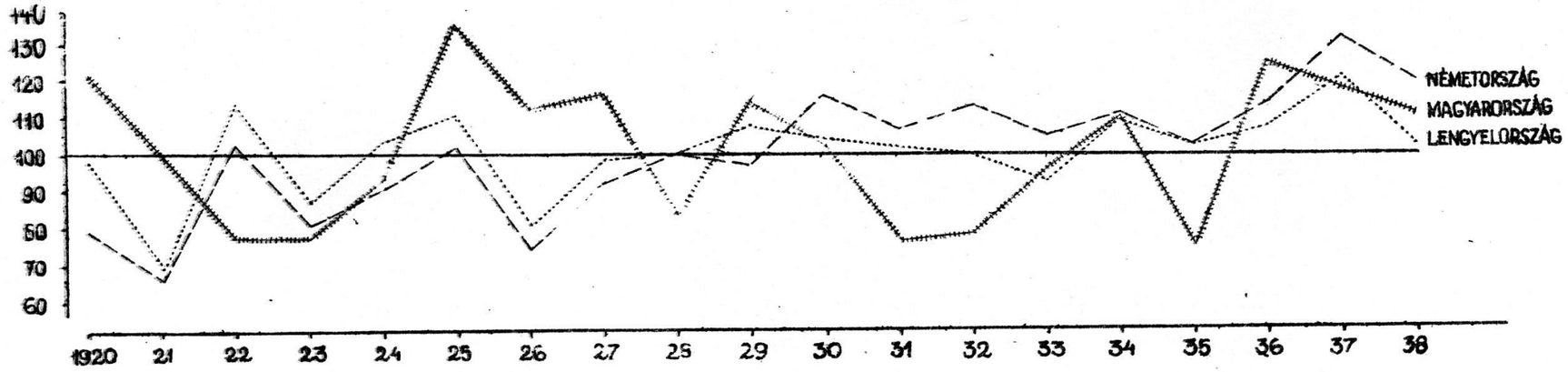

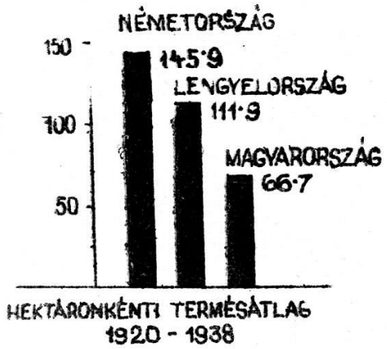

THE AVERAGE YIELD OF POTATOES.

BURGONYA HEKTÁRONKÉNTI TERMÉSÁTLAGA q-BAN.

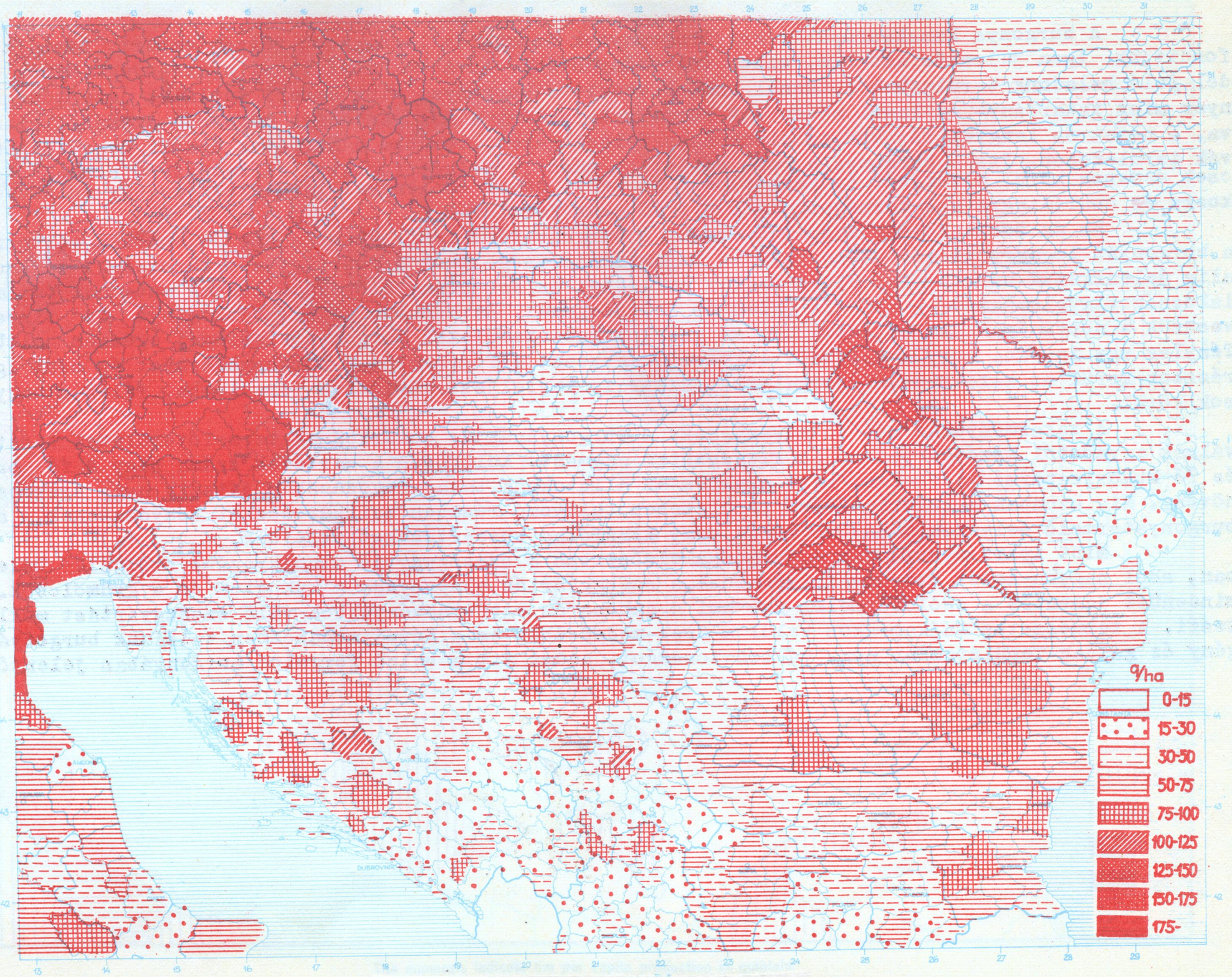

The numerals indicate the output in quintals by hectares.

BURGONYAFEJADAGOK .

A burgonya Északeurópában kenyérnövénynek számit és legnagyobb részét emberi táplálkozásra forditják. Igen jelentős azonban, mint takarmánynövény, továbbá mint ipari nyersanyag. Minél inkább dél felé haladunk területünkön, annál inkább veszit a burgonya, mint emberi táplálék jelentőségéből és nyer mint takarmány- és ipari növény. A burgonyatermelést a mezőgazdasági népesség számához viszonyitva, a német és lengyel tájakon találunk nagy feleslegeket, továbbá a Kárpátok északi hegyvidékén,a szlovák területeken. Itt a burgonya a rozs mellett a második helyet foglalja el vetésterületben. Végig a cseh medence körül elterjedő és térképünkön ábrázolt német és lengyel területen egy-egy földmüvelő lakosra és családtagra eső terméseredmény évi 20 q-án felül van.

Ha az összlakosság számához mérjük a burgonyatermelést, akkor a kép jelentősen változik,mert a burgonyát legnagyobb mértékben termelő tájak népsürüsége igen magas. Igy a szászországi tájakon már alig jelentkezik burgonyafelesleg. Csak a sziléziai és középlengyelországi részek mutatnak fel az egész lakosság figyelembevétele után is jelentős feleslegeket. Ha azonban az állatállományt is figyelembe vesszük a népesség száma mellett, ugy az északnyugati területek burgonyafeleslegei egészen eltünnek. Tényleg ugy is van, hogy a helybeli lakosság nagyrészt elfogyasztja a burgonyatermést és csak igen kis részben kerül az kereskedelmi forgalomba, akkor is legfeljebb rövidtávu forgalomba, főleg a nagyvárosok körül.

A takarmányozás két fő növényének: a burgonyának és kukoricának termelőterületei tisztán elválnak egymástól Középeurópában és kiegészitik egymást. Különösen a sertések száma nagy a fő burgonya és fő kukoricatermő vidékeken, mert ezeknek az állatoknak takarmányozásában játszik nagy szerepet a két növény. Mig azonban a kukoricatermő területeken tulnyomó részben zsirsertéseket tenyésztenek, addig a burgonyatermelő helyeken tulnyomó részt vagy kizárólag hussertéseket találunk.

Mint ipari nyersanyag a burgonya elsősorban a szeszgyártás alapanyagául szolgál. Déleurópában, ahol nagyon kevés burgonyát termelnek,a szeszgyártás alapanyaga a kukorica és a gyümölcsök. Délen mindenütt jelentős a szőlőtermelés is, ami a gabona és egyéb növényekből való szeszgyártást mellékessé teszi. A természetes tájkamrákon belül a Cseh-medencében és a Kárpátmedencében találunk burgonyában szegény és gazdag területekben nagy változatosságot, azért itt a belső forgalom burgonyában jelentős.

POTATOES PRODUCTION COMPARED TO THE AMOUNT OF TOTAL POPULATION.

AZ ÖSSZLAKÓSSÁGRA JUTÓ BURGONYAFEJADAG

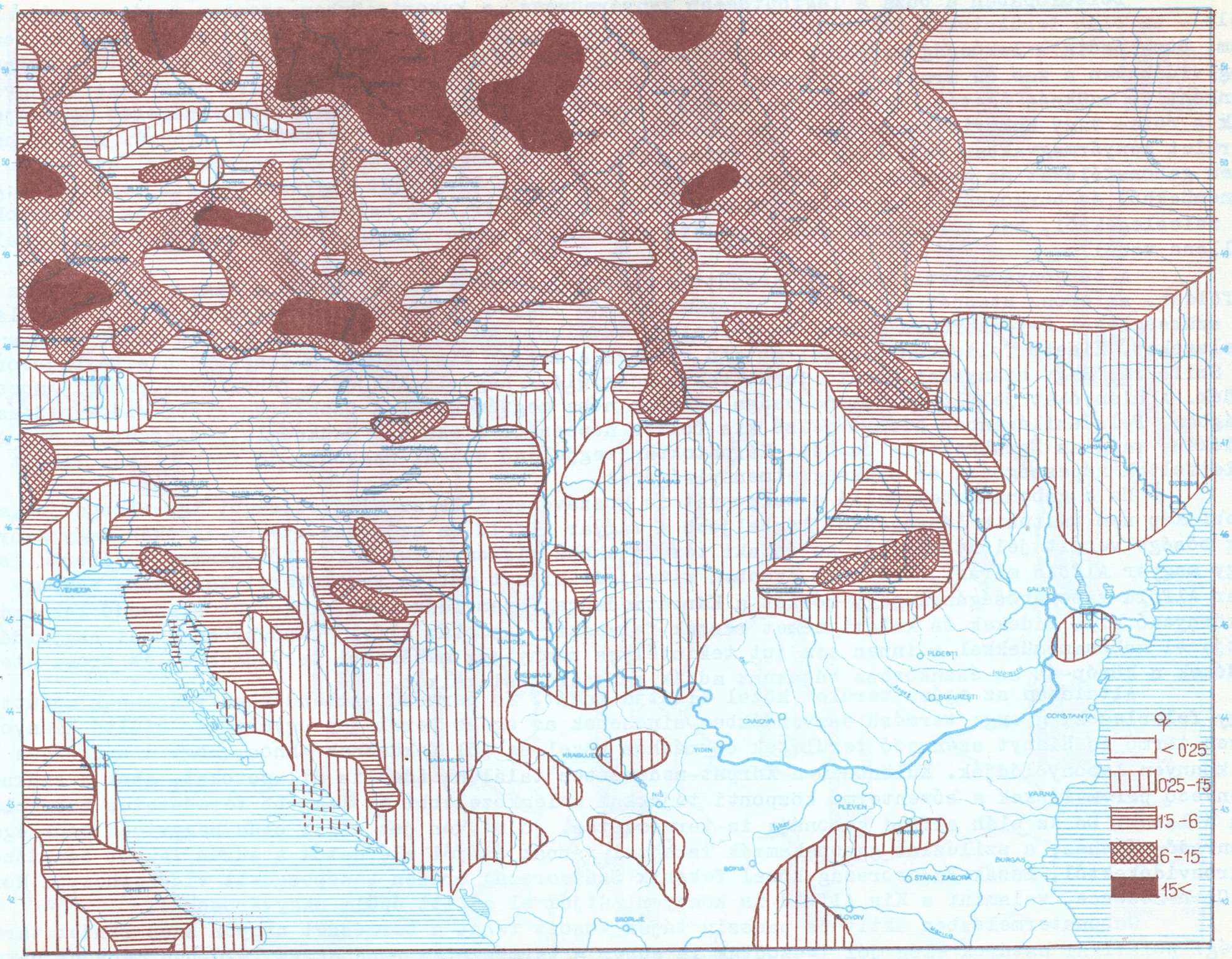

The numerals indicate the per capita production in quintals.

EGYÜTTES GABONA- ÉS KENYÉRNÖVÉNYFEJADAGOK.

Déleurópában a buza a legfontosabb kenyérnövény, a kukoricaövben azonban majdnem egyenrangu vele - az oláh területeken fontosabb is - a kukorica. Északeurópában, ahol kukorica egyáltalán nem terem, buza pedig a lakosság számához mérten kevés, a rozs és burgonya helyettesiti a buzát. Magasabb hegyvidékeken a zab és árpa a kenyérmag. Látjuk tehát, hogy gabonanemüek egymást helyettesitik vidékenként és szükség esetén. Igy háborus krizisek idején a buzakenyeret fogyasztó vidékeken is megjelenik a rozs- vagy kukoricakenyár, az árpadara és növekszik a burgonya fogyasztási aránya. Azért, ha egy terület kenyérmagvakban való hiányát és feleslegét akarjuk megállapitani, a kenyérmagul szolgáló összes gabonaféléket és gabonapótló növények közül legalább a burgonyát figyelembe kell vennünk. A gabonanemüekből és burgonyából együttesen számitott fejadagok már elég helyes képet mutatnak a hiányokról és feleslegekről, bár a lakosság száma mellett az állatállomány sürüségét és megoszlását is figyelembe kellene venni.

A burgonya nélkül számitott együttes gabona-fejadagok területünkön a magyar Alföldet,az oláh alföldet, az orosz steppét mutatják gabonanemüekben a legjobban ellátott vidékeknek. Itt a kalkulálható szükségletet 2-5-szörösen meghaladó termelést találunk. Különösen a magyar Alföld mutat fel nagy feleslegeket. Kisebb foltokban bőséget mutató vidékek a magyar kis Alföld, a Cseh-medence,Délbajororszag és Szilézia. Nagy hiányokat mutató területek mindenfelé a hegyvidékek és a fehéroroszországi mocsárvidék. A hiányokat jelölő foltok nagysága azonban néha megtévesztő. A Cseh-Érchegység vidékén,Szászországban, Felsőszilézíában hiányt jelző kis foltok népessége s ezáltal szükséglete sokszorosa az Alpok vidékén, vagy az Északkeleti- és Déli Kárpátokban megjelenő sokkal nagyobb, de igen ritkán lakott területfoltok népességének és szükségletmennyiségének.

Ha a gabonanemüek mellé a burgonyát is hozzávesszük és az ellátottságot igy vizsgáljuk,az előbbi kép nem változik lényegesen, legfeljebb a magyar Alföld és az orosz steppe-vidékek nagy kenyérmag bősége veszit jelentőségéből az északi területekhez viszonyitva. A fő bőségkamra továbbra is a nagy magyar Alföld marad. Körülötte azonban kiterjedt hiányt mutató területeket találunk, ugyhogy a magyar Alföld gabonabőségének nagy részét a Kárpátmedence peremvidékeinek szükséget szenvedő lakossága és a környező alpi vidékek és keleti német részek felveszik. Az oláh alföld elsősorban saját hegyvidékét látja el gabonanemüekkel s innen sem jut tekintélyes mennyiség messzebbi területekre. Az orosz steppevidékek a közép-és az északorosz tájaknak adják gabonafeleslegeiket.

Általában az egész terület közel ellátja magát. Jó termésü esztendőkben sincsenek együttvéve nagy feleslegek, gyenge termésü esztendőkben sincsenek az egész területen együttvéve kiáltó hiányok. A bőven termő és hiányt szenvedő területek egymáshoz közel és jól feküsznek ahhoz, hogy a szükséges csere könnyen lebonyolódjék. Különösen a Kárpát-medencében találunk ideális állapotokat, ahol a szükséget szenvedő peremvidékek a bőventermő központi tájakkal a legközelebbi és legjobb természetes kapcsolatban állanak. De az oláh alföld gabonája is természetes, jó utakon jut el az oláh hegyvidék szükséget szenvedő népéhez, a sziléziai gabonakamrák is közel vannak és jól elérhetők a sürün lakott bányász-és iparosvidékektől, Észak-Bajororszag közel fekszik Szászország erősen benépesedett vidékeihez, a Morva- és Cseh-medence, valamint a Kis Alföld is könnyen látják el az itt épült nagyvárosokat.

Gabonatermelésben aktiv és passziv tájak között tehát a természet nagyon szép rendet tart és a régi politikai határok elég jól igazodtak is ehhez a természetes rendhez.Az 1920-ban megvont határok

THE PER CAPITA PRODUCTION OF CORN AND POTATOES BY REGIONS.

RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ TERMÉSFEJADAG KG.-BAN TÁJEGYSÉGENKÉNT

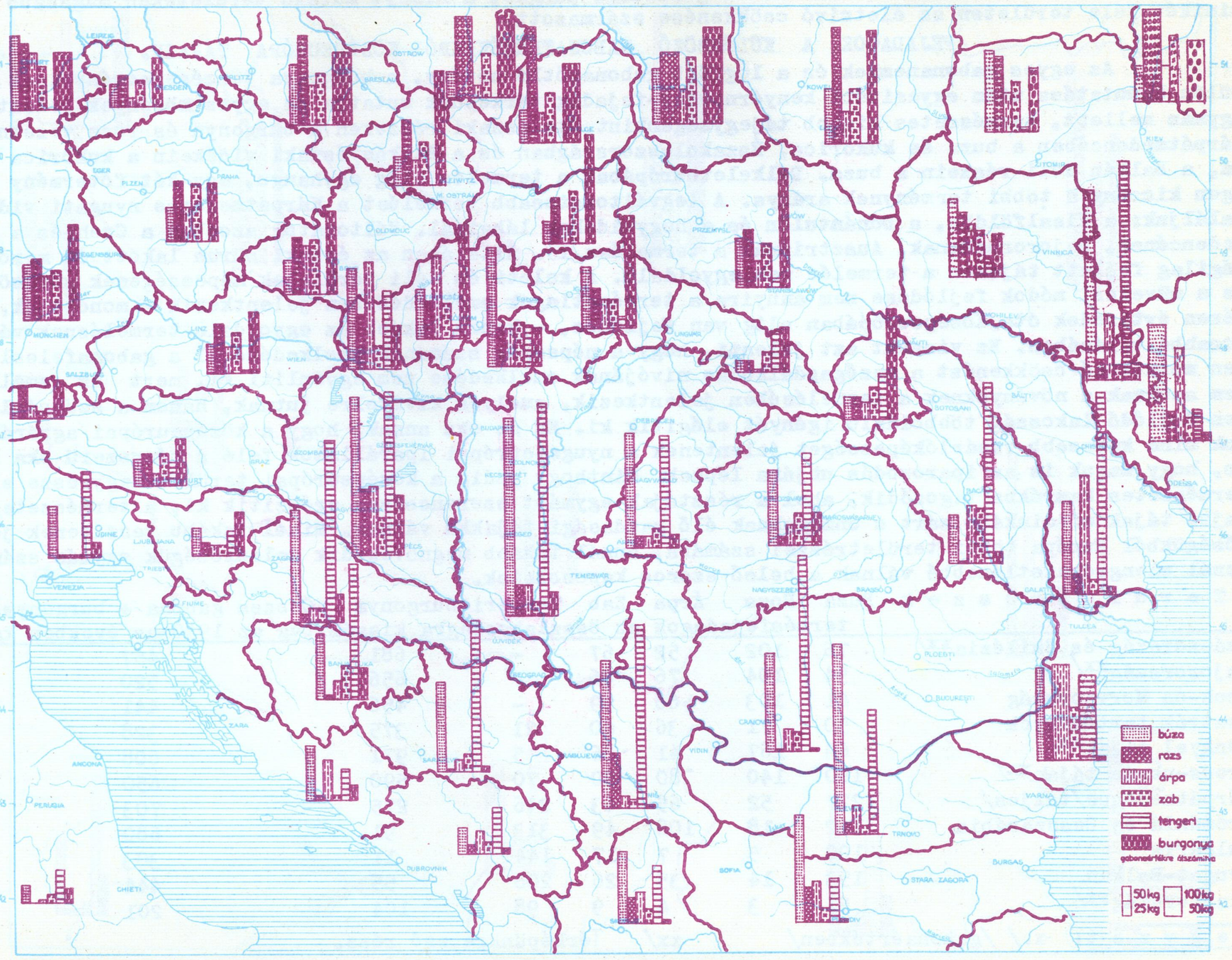

1. Wheat. — 2. Rye. — 3. Barley. — 4. Oats. — 5. Maize. 6. Potatoes. — Potatoes have been calculated in corn values.

azonban pontosan ott húzódtak Középeurópa területén, ahol legélénkebb és legszükségesebb cserét akadályozták. Ebből a bőventermő területekben gazdasági pangás, a hiányt mutató területeken magasabb árak, mintkét féle területen az életnivó csökkenése származott.

FEJADAGOK A KÜLÖNBÖZŐ GABONATERMÉKEKBŐL KÖZÉPEURÓPA TÁJAIN.

Az egyes gabonanemüek és a legfőbb gabonapótló növény, a burgonya terméseredményeinek különkülön bemutatása után egyesitett kenyérnövény-fejadag térképünk mutatja az egyes növények jelentőségét egymás mellett, természetes kisebb tájegységenkint. Az északi részeken a burgonya és rozs vezetnek, a Kárpátmedencében a buza és kukorica, Északolaszországban és a Balkán északi vidékein a kukorica és buza, a Balkán déli részein a buza. Délkeleteurópában a termelés elég egyhangu, egy-két főtermény mellett igen kicsiny a többi terménynek aránya. A legváltozatosabb termelést a Kárpátmedence nyugati vidékein találjuk: a Kisalföldön, a Dunántulon és a hegyvidékek lábainál. Változatos azonban a Cseh-és a Morvamedencének, Bajorországnak, Ausztriának a termelése is. Általában az északi sürün lakott és mezőgazdaságilag fejlett tájakon a termelés nem egyoldalu. A keleti és déli területek népességének sürüsödése és a müvelési módok fejlődése nem annyira a termésátlagok emelkedésében jelentkezik - mondottuk, hogy e téren évtizedek óta Középeurópában alig van fejlődés, - hanem inkább az egyoldalu termelésnek változatosabbá válásában. Ez viszont azt jelenti, hogy a népesség számának emelkedésével a gabonafeleslegekben mutatkozó csökkenést a mezőgazdálkodás nivójának emelkedése nem egyenliti ki, mert az emelkedés nem azoknak a növényeknek a termelésében jelentkezik, amelyek kivitelre jutnak, hanem a szükségleteiben fejlődő lakosság többoldalu igényét elégitik ki. Ez az oka annak, hogy a középeurópai agrárállamok mind kevesebb vásárlóképességet jelentenek a nyugateurópai iparállamok felé s kényszerü oka annak is, hogy maguk is az iparosodás utjára lépnek. Minthogy pedig a középeurópai terület nagyrésze elég jó természetes kamrákba tagozódik, ahol a résztájak egymást szerencsésen egészitik ki, a természetes földrajzi tájak mindinkább zárt s önmaguknak élő gazdasági tájakká válnak. Minél inkább veszitenek jelentőségükből Európa többi területrészei számára, annál inkább megnövekedik jelentőségük egymás számára s annál elengedhetetlenebbé válnak a belső szoros kapcsolatok.

T e r ü l e t r é s z e k	Buza	Rozs	Árpa	Zab	Tengeri	Burgonya	Összes gabona + burgonya x/
	termésfejadagok az összlakosságra kiszámitva az 1930-as években kg-ban						
Szászország és Szilézia xx/	76	102	52	67	-	681	467
Bajorország xx/	94	104	76	86	-	656	520
Cseh-és Morvaország	61	103	68	99	-	456	441
Osztrák tartományok	50	71	36	60	21	375	328
Lengyel tájak xx/	69	167	41	86	5	971	608
Orosz-ukrán tájak xx/	160	140	80	90	70	590	650
Kárpátmedence/teljes/	227	52	65	43	246	275	703
Órománia és Besszarábia	142	18	108	49	313	91	680
Bulgária	100	5	7	17	144	11	303
Nyugat-Balkán	153	14	35	26	206	55	444
Olaszország xx/	57	3	4	9	98	104	201

J e g y z e t: x./ /gabonaértékben/ xx/ Térképünkre eső rész.

RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ TERMÉSFEJADAG KG.-BAN NAGYTÁJEGYSÉGENKÉNT.

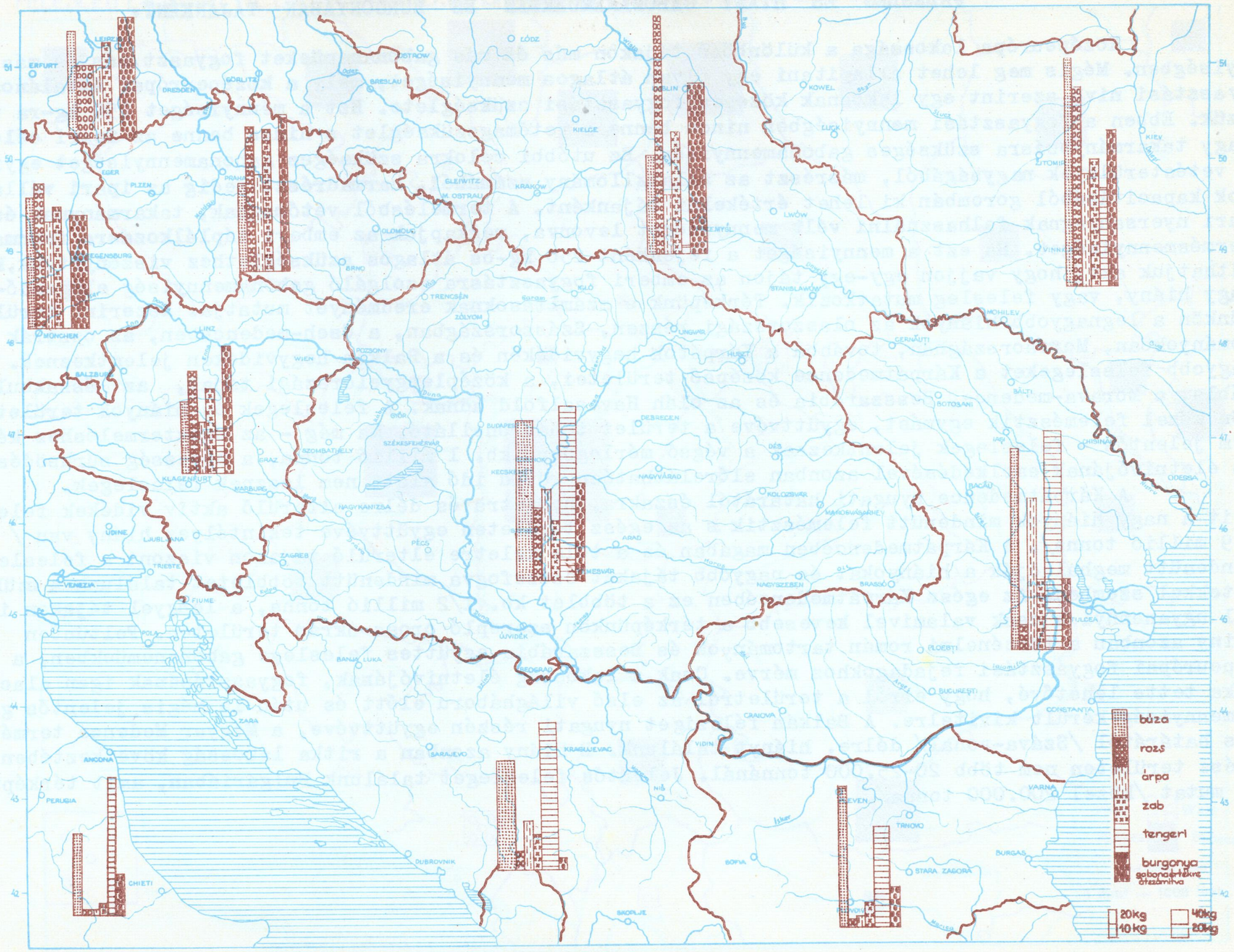

FELESLEG ÉS HIÁNY GABONANEMÜEKBEN ÉS BURGONYÁBAN TÁJANKÉNT.

Középeurópa lakossága a különböző tájakon más és más gabonanemüeket fogyaszt,más és más mennyiségben. Mégis meg lehet állapitani egy olyan átlagos mennyiséget, mely a középeurópai általános fogyasztási nivó szerint egy lakosnak közepes fogyasztási szükséglete. Ezt a mennyiséget 250 kg-ra tesszük. Ebben a fogyasztási mennyiségben nincs benne a vetőmagszükséglet s nincs benne az ipari célokra, vagy takarmányozásra szükséges gabonamennyiség. Ez utóbbi célokra szükséges gabonamennyiséget egyrészt a vetésterületek nagyságából, másrészt az állatállomány számából, harmadrészt pedig az ipari vállalatok kapacitásából gorombán ki lehet értékelni tájanként. A termelésből vetőmagnak, takarmánynak és ipari nyersanyagnak felhasználni vélt mennyiséget levonva, megkapjuk az emberi táplálkozásra fennmaradó termésmennyiséget. Ha ezt a mennyiséget a fejenként 250 kg-os átlagos szükséglethez viszonyitjuk,kiszámithatjuk azt, hogy vajjon egy-egy tájon az emberi fogyasztásra szolgáló gabonamennyiség elegendő-e,avagy hiány, vagy felesleg mutatkozik. Térképünk e számitásoknak eredményét mutatja. Eszerint területünkön a legnagyobb hiányok az olaszországi részen, Szászországban, a Cseh-medencében, az osztrák tartományokban, Morvaországban, továbbá a Kárpátok hegyvidékén és a Balkán hegyvidéken jelentkeznek. Legnagyobb feleslegeket a Kárpátmedence középső területei, a középlengyelországi tájak, az északbulgár tábla, a Morava-medence, Besszarábia és az oláh Havasalföld adnak. A feleslegek és hiányok területünkön közel felemésztik egymást, együttvéve a terület tehát önellátó. Ma még - az össztermeléshez képest nem jelentős - feleslegek jelentkeznek a végső mérlegben, kb. 1 millió tonna, a népesség sürüsödésével és életnivójának emelkedésével azonban előreláthatóan rövid idő alatt nem lesznek feleslegek.

A Kárpátmedence nyugati határától északra, nyugatra és délre elterülő aktiv vidékek feleslegeit a nagy hiányok mindenütt felemésztik s az egész területen együttvéve tekintélyes hiány van / kb. 0.9 millió tonna/. A Kárpátmedencében magában és a tőle keletre elterülő tájakon viszont a feleslegek mindenütt meghaladják a hiányokat és nagyobb tájakat összefogva mindenütt többletet találunk a szükségletekkel szemben. Az egész Kárpátmedencében ez a többlet kb. 1/2 millió tonna, a lengyel tájakon is közel ugyanennyi s csak valamivel kevesebb a térképünkön szereplő orosz-ukrán területen. Feltünően kicsiny azonban a történelmi román tartományok és Besszarábia együttes feleslege gabonanemüekben, a középeurópai fogyasztási fejadagokhoz mérve. Csak a lakosság életnivójának, fogyasztásának igen alacsony foka tette lehetővé, hogy erről a területről az első világháboru előtt és után is mégis jelentős gabonamennyiség került kivitelre. A Balkán félsziget nyugati részén együttvéve, a Magyar Medence természetes határától /Száva-vonal/ délre, hiányt találunk. E hiány azonban a ritka lakosság következtében az egész területen nem több 20-25.000 tonnánál. Jelentős felesleget találunk Bulgáriában, amit térképünk is mutat /közel 200.000 tonna/.

EXCESS OR WANT OF CORN AND POTATOES BY REGIONS.

FELESLEG ÉS HIÁNY AZ EMBERI TÁPLÁLKOZÁSRA SZOLGÁLÓ GABONANEMŰEKBEN ÉS BURGONYÁBAN TÁJEGYSÉGENKÉNT.

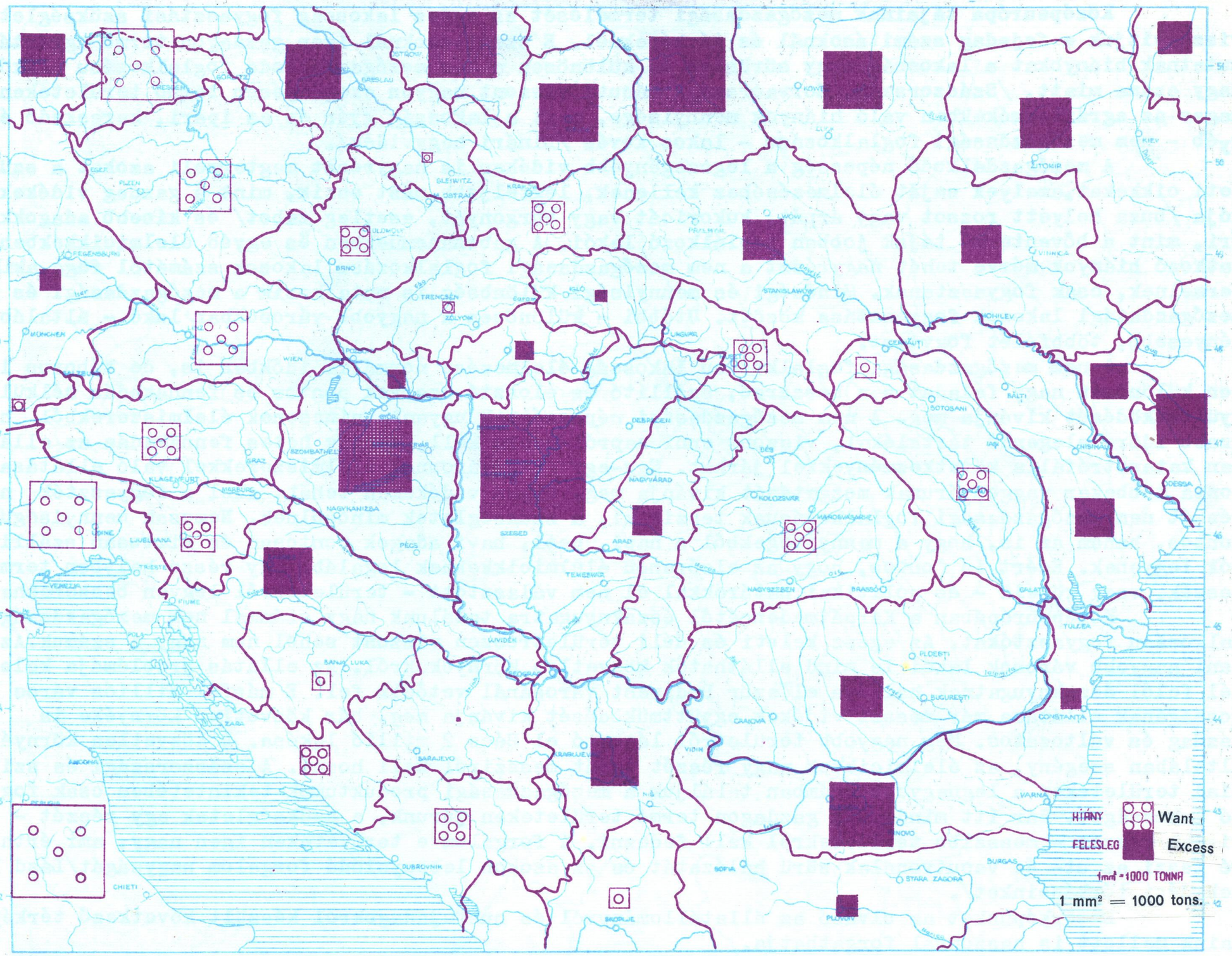

NEM MEZŐGAZDASÁGI NÉPESSÉG.

Középeurópa tájainak mezőgazdasági termelését az egész lakosság fogyasztási szükségletéhez viszonyitjuk a fejadag számitásoknál és térképeknél. E számitásoknál igen gazdagon termő agrártájak mutatnak hiányokat a lakosság nagy sürüsége és különösen a nem mezőgazdálkodó foglalkozásu lakósok nagy száma miatt, /Szászország, Morvaország/ másutt viszont nagyon szegényesen termő területeken sem magas az agrártermékekben való hiányok mennyisége, mert a lakosság gyér és az ipari, kereskedő és egyéb - nem mezőgazdasági foglalkozásu - lakos kevés /Dinári hegyvidék/.

A mezőgazdálkodó népesség a legszegényebb vidéken is nagyrészt megtermeli azokat a szükségleti cikkeket,amelyek saját élelmezéséhez kellenek, legfeljebb mást eszik, mint a gazdag vidékek lakója /buza helyett rozsot vagy árpát, kukoricát vagy burgonyát, esetleg zabot/ és kisebb adagokkal beéri, mint a bőventermő tájak jobben táplálkozó lakói. A gabonanemüekben és egyéb élelmicikkekben mutatkozó hiányok mérve tehát nagyrészt a nem mezőgazdasági foglalkozásu lakosok számától függ,akik nem termelnek, csak fogyasztanak. Minőségi és mennyiségi különbség is mutatkozik a mezőgazdasági és nem mezőgazdasági lakosok fogyasztása között. Utóbbi - különösen a nagyobb városokban lakó - általában igényesebb, többfélét fogyaszt.

A nem mezőgazdasági foglalkozásu lakosság élelmezése normális időkben is, de háborus időkben különösen nagy feladat s a beszerző, szállitó és elosztó szervek pontos és fennakadás nélküli együttmüködését kivánja meg. A nem mezőgazdasági népességnek ugyanis nincsenek élelmiszerekből hosszabb időre elegendő tartalékai, viszont enni napról-napra kell, néhány hetes fennakadás az ellátásban katasztrófális következményekkel járhat. Egy-egy nagyvárosnak élelmiszerekkel való ellátása naponta többezer vaggon árunak mozgatását kivánja meg. Olyan vidékeken tehát, ahol a fogyasztók nagy részét nem mezőgazdasági foglalkozásuak teszik ki, a szükségletek minősülnek. Nemcsak mennyiségük fontos, hanem az is, hogy a mennyiségekből a napi, heti, havi adagok pontosan és biztosan szállithatók legyenek. Ezért is fontos, hogy az elsőrendü élelmicikkeknek legalább egy része helyben termel - tessék, vagy közeli - és politikai határokkal el nem választott - területekről legyen beszerezhető.

Középeurópában a Kárpátmedencétől északnyugatra találunk nagy számmal nem mezőgazdasági foglalkozásu fogyasztókat. Az egész keleti és déli területrészen viszont sehol nem nagy a számuk.Az itteni nagyobb városok lakói is mind elláthatók közvetlen környékükről. Az ellátás problémája kelet és dél felől északnyugatnak haladva először Budapest városánál vetődik fel. E másfél milliós város lakosságának ellátása már messzi vidékek együttmüködését kivánja meg, bár közvetlen környéke is elég gazdag és változatos. Még nagyobb területről látható el Bécs 2 millió lakósa. A közvetlen környék itt általában szegény, az élelmicikkek nagy részét tehát messziről kell hozni. A szászországi és szilé - ziai területeken a legnagyobb számban találjuk a mezőgazdasági produktumok tekintetében csak fogyasztó lakosságot. Bár itt mindenütt gazdagon termő területeken járunk, a szükségletek egy részét - de a kisebb részét - messzibb területekről kell fedezni. A forgalom e területeken igen nagy, ami érthetővé teszi az ut- és vasutvonalak sürü hálózatát és az azokon lebonyolódó forgalom nagyságát/Lásd közlekedési térképeinket/.

E térképünket az olvasó az állatállományról és husfejadagokról készült következő térképlapjaink mellett is haszonnal forgathatja.

NEM MEZŐGAZDASÁGI NÉPESSÉG

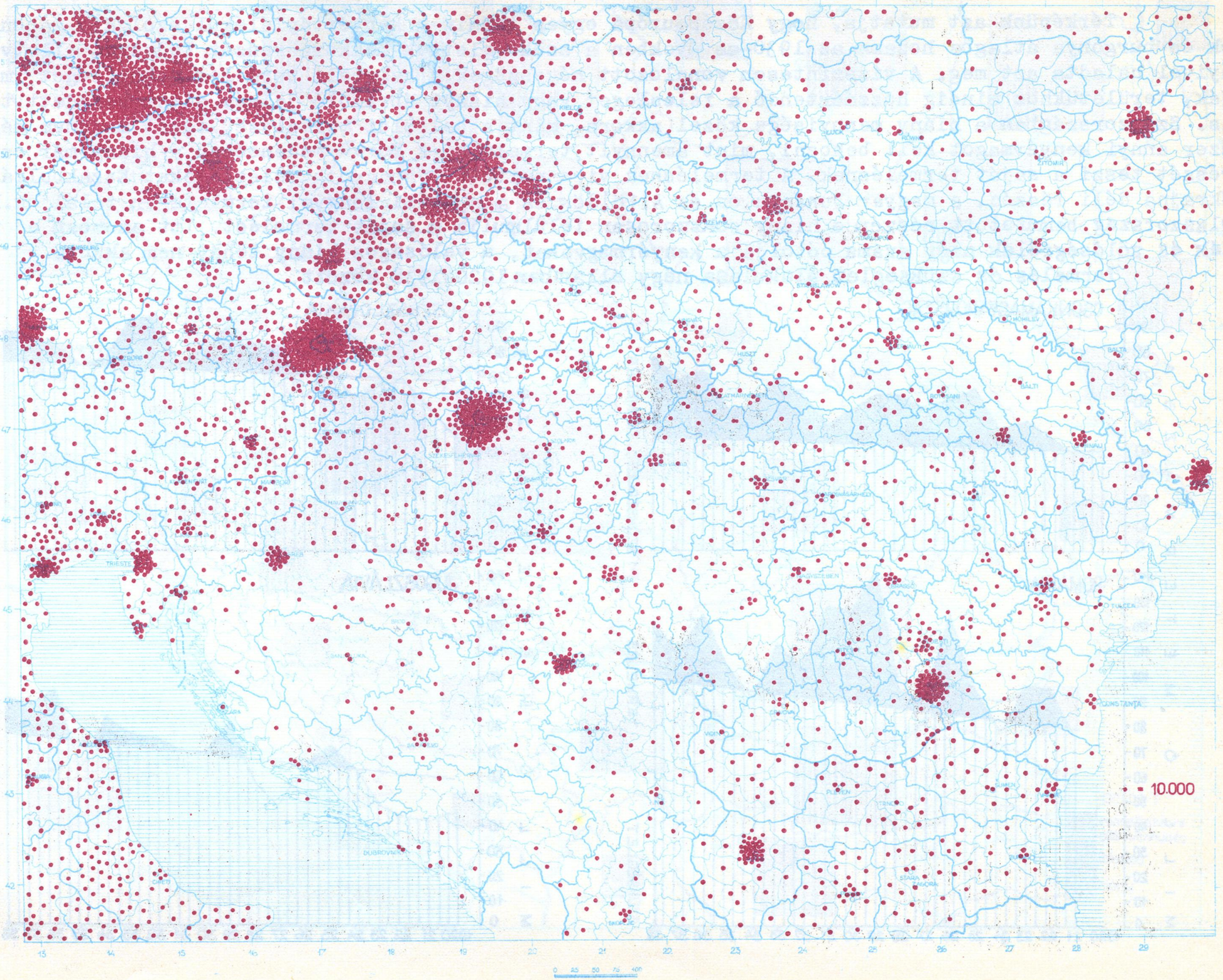

TERMELÉS ÉS SZÜKSÉGLET KENYÉRMAGVAKBAN ÉS BURGONYÁBAN TÁJANKINT.

Térképünk azt mutatja, hogy Középeurópa egyes tájain a kenyértáplálékul szolgáló gabonanemüek és burgonya átlagos hozama az 1930-as években a szükségletnek mekkora részét fedezte, illetve mennyivel haladta azt meg. A vizszintesen vonalozott négyszügek a helybeli termelés mennyiségét mutatják, területükhöz mindig hozzáértendő a felesleget vagy hiányt ábrázoló jelzés által befedett terület is. Szászországban a hiány mennyisége közel akkora, mint a belföldi termelésé, tehát majdnem még egyszer annyi kenyérmagot kell behozni, mint amennyit termelnek. A Morva medencében a hiány már csak 1/4 részét teszi a saját termelésnek. A termeléshez viszonyitott legnagyobb feleslegeket Északbulgáriában, Ukrajna déli részén, a magyar Dunántulon és Alföldön és a nyugati lengyel területeken találjuk. Közép-Olaszország bemutatott részén a hiány sokszorosan felülmulja a saját termelést. Itt azonban a főzelék és zöldségfélék nagy száma pótolja a kenyérmagvakat, a valóságos hiány tehát nem akkora.

Termelés és szükséglet alakulása négy államban 1920-1938 között.

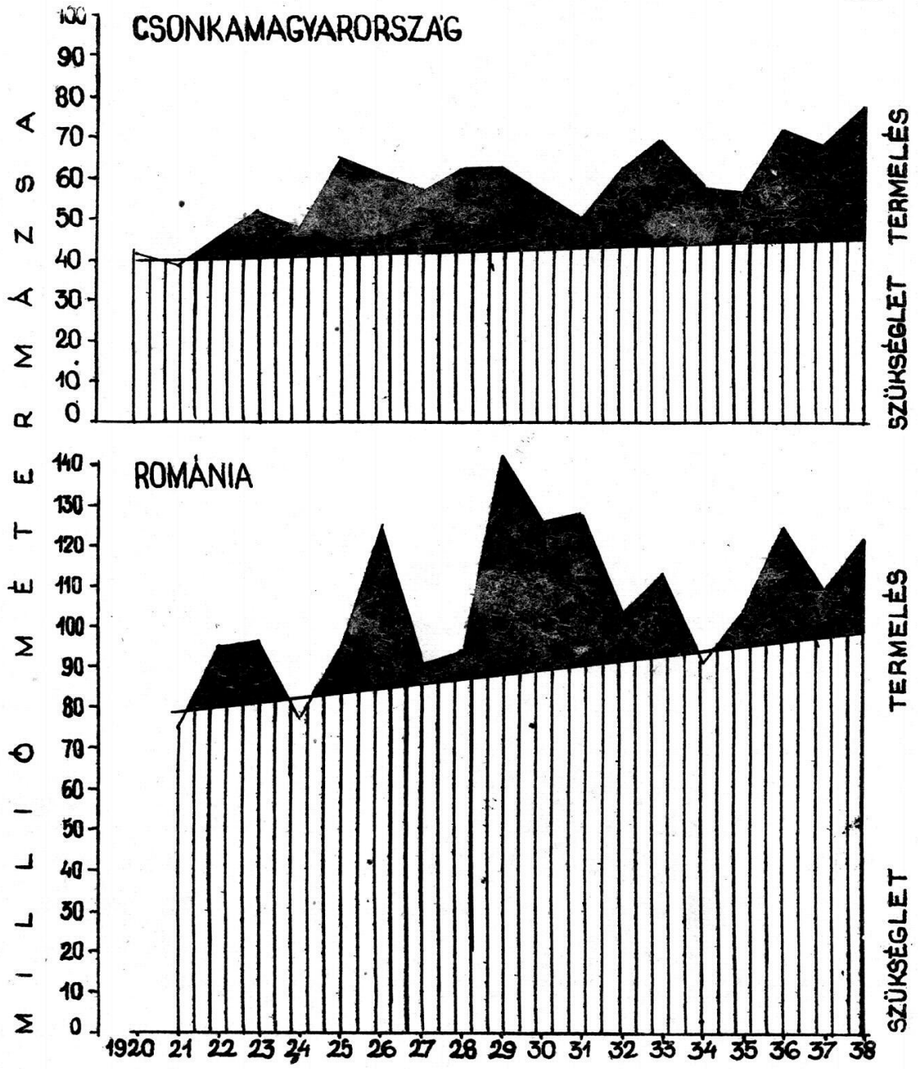

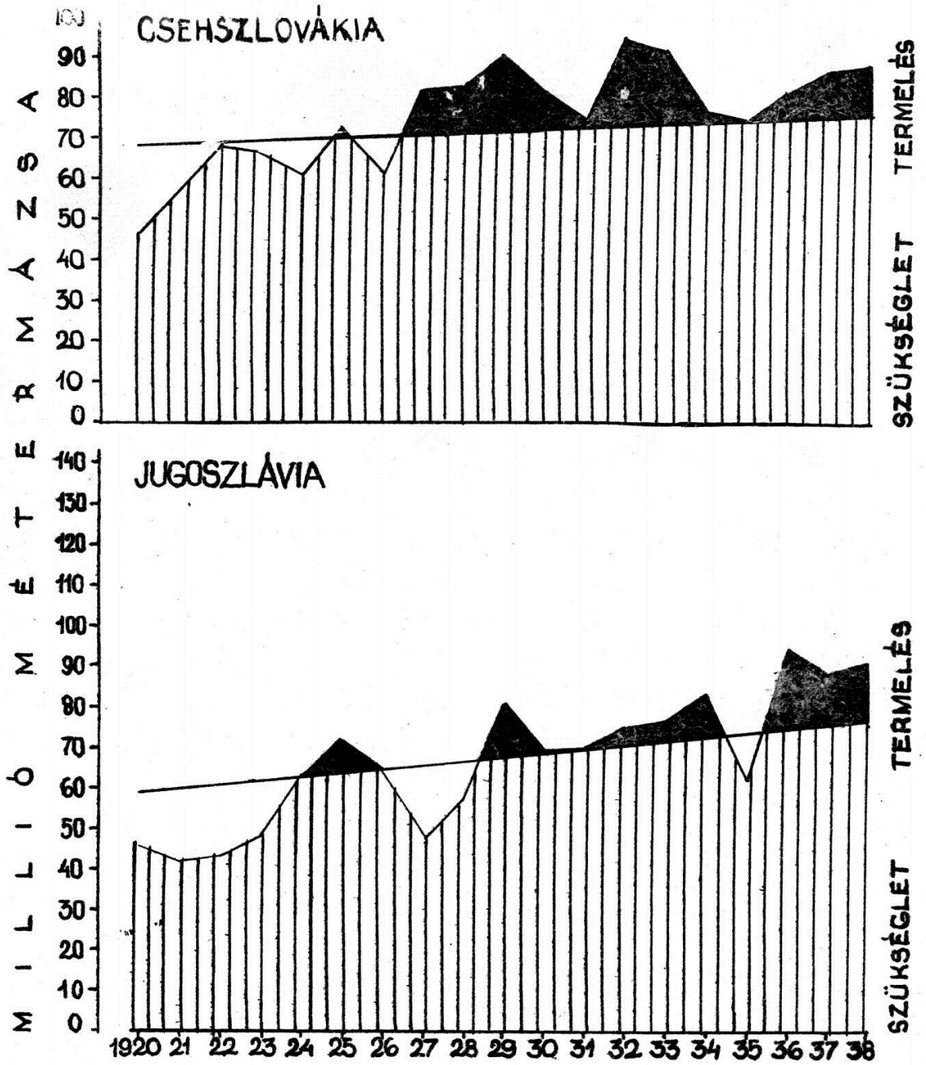

AZ EMBERI TÁPLÁLKOZÁS CÉLJAIRA RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ GABONA ÉS BURGONYA TERMELÉSE ÉS A BELŐLÜK FENNÁLLÓ FELESLEG, ILL. HIÁNY.

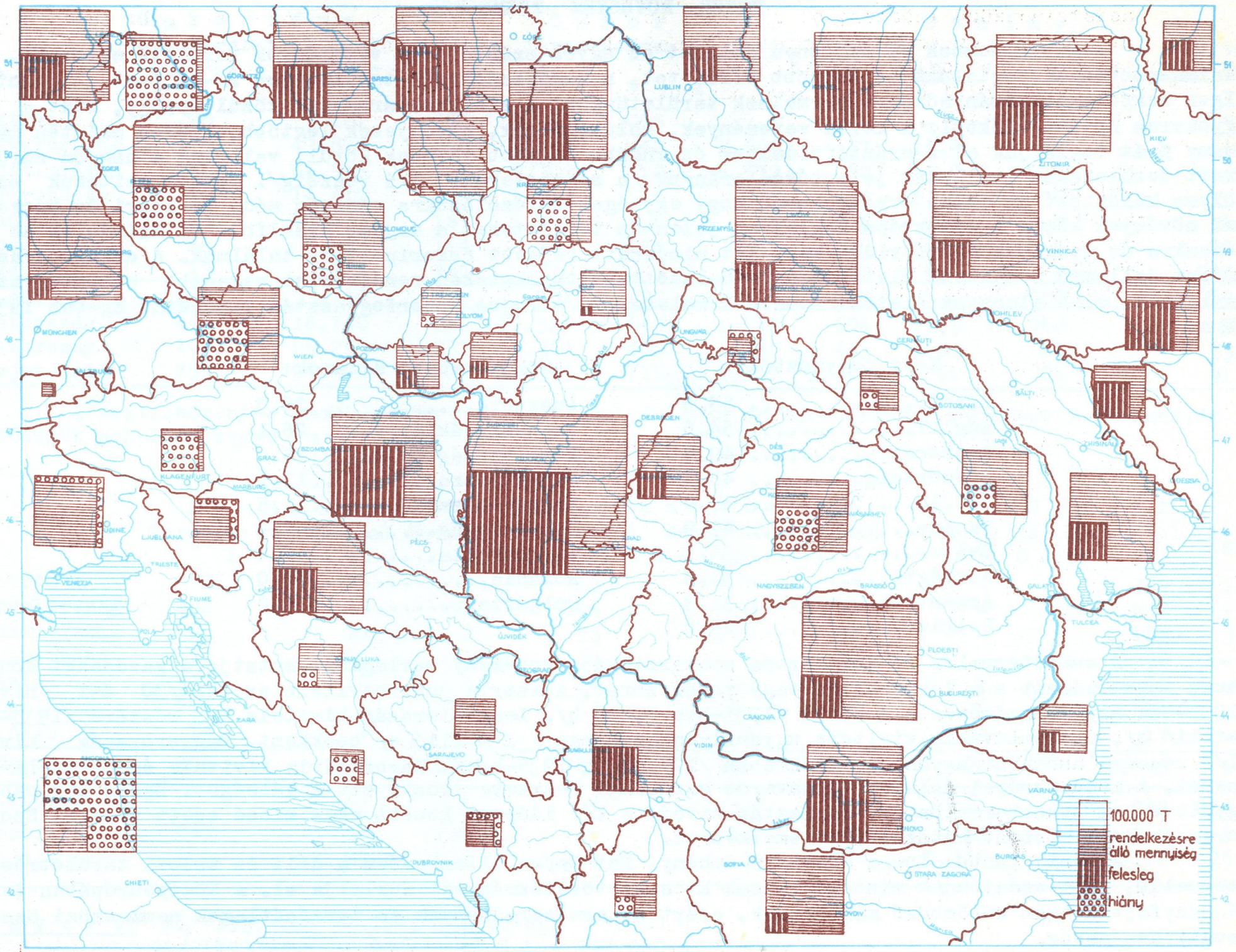

EGYÉB NÖVÉNYEK TERMELÉSE.

A gabonanemüek és burgonya mellett az egyéb szántóföldi vetemények területe eltörpül. A takarmánynövények foglalnak le legtöbb területet, a leghaladottabb területeken 20-22 %-át a szántónak. Igen sokféle takarmánynövényt termelnek területünkön, a szálastakarmányok közül éppugy, mint a gumós gyökeres növényfélékből. A kerti vetemények, zöldségfélék, hüvelyesek legtöbb vidéken szintén csak néhány %-át foglalják el a szántóföldeknek és inkább nagyobb városok körül, valamint a nagyon sürün lakott területeken emelkedik jelentőssé arányuk /a szántóterület 1/5 részéig/. Csoportositásuk azonban olyan különböző az egyes országokban, hogy egységes ábrázolásukra nincsen mód. Az ipari és kereskedelmi növények közül a cukorrépa foglal el jelentős területeket a magyar Kisalföldtől kiindulva az ettől északra és nyugatra fekvő vidékeken. Itt mindenütt fejlett cukoripart is találunk. A cukorfogyasztás mérve jellemző a lakosok életnivójára. Haladottabb területeken rendszerint magasabb cukorfogyasztást találunk, mint alacsony életszinvonalu területeken. Átlagos cukorfogyasztás fejenkint kg-ban 1935/36-ban:

Nagy fogyasztók:		Középeurópai államok:	
Dánia	55.9	Ausztria	26.3
Anglia	54.6	Csehszlovákia	26.1
Ausztrália	49.8	Németország	25.0
Svédország	48.8	Magyarország	12.1
U.S.A.	47.9	Lengyelország	11.5
Kanada	49.9	Olaszország	7.9
Svájc	36.1	Jugoszlávia	5.4
Norvégia	31.9	Románia	5.0
Argentina	31.3	Bulgária	4.0
Belgium	29.8		

A cukortermelés és fogyasztás statisztikája érzékeny mérlegként mutatja a gazdasági konjunktura ingadozásait s a lakosság jó vagy rossz sorát. Ausztria cukorbevitele az 1926/30 évi nivónak 1935-ben egy századrésze alá esett /1935-ben 7.000 q/. Lengyelország kivitele 1/3 részére /1935-ben 1 millió q/, Csehszlovákia kivitele ugyanilyen arányban / 2 millió q/ csökkent. Magyarország kivitele 1/7 részére csökkent ugyanezen időközben /127.000 q 1935-ben/. Jugoszlávia kivitele és bevitele is megszünt. A középeurópai államok zürzavaros gazdasági helyzete okozta ezt a válságot. Egész Európában együttvéve a cukortermelés és fogyasztás nivója e két időpont között csak kissé esett vissza, Szovjetoroszországé viszont kétszeresére emelkedett.

A másik fontos ipari növény a dohány. Ezt éppen ellenkezően a déli és keleti területrészeken termelik, de a szántóknak mindenütt csak kicsiny töredékrészeit foglalja el. A Középeurópában termelt dohányfajták igen különböző minőségüek, ezért a terméseredmények és termésátlagok nemzetközi összehasonlitása nehéz.

1926/30

	Cukorrépa Vetésterület 1000 ha	Termelés 1000 q	Termés-átlag q/ha	Cukor Terme-lés 1000 q	Behozatal 1000 q	Kivi-tel	Dohány Termelés 1000 q	q/ha	Behozatal 1000	Kivitel q-ban
Ausztria	28	7.187	256	999	1.005	5	-	-	138	9
Lengyelország	209	43.870	210	6.439	42	2.695	57	14.4	147	4
Csehszlovákia	256	66.556	260	9.709	12	6.572	80	13.0	155	3
Magyarország	70	14.812	213	1.913	5	865	295	13.1	36	73
Románia	64	10.672	167	1.328	6	66	208	6.8	2	6
Jugoszlávia	48	7.925	164	943	54	43	110	8.1	4	20
Bulgária	19	2.722	145	370	3	28	249	8.4	-	239
Együtt:	694	153.744	.	21.701	1.127	10.274	999	.	482	354
Németország	446	116.740	262	17.522	649	1.949	204	22.9	966	5
Olaszország	102	26.293	257	3.364	461	50	445	11.3	61	33
Szovjet-Unió	756	94.380	125	11.335	715	1.100	1.340	15.0	20	91

A textilnövények közül kendert és lent, Bulgáriában és Macedóniában gyapotot termelnek, de jelentőségük seholsem nagy.

1926/30

	Kenderrost Termelés 1000 q	Behozatal	Kivitel	Lenrost Termelés 1000 q	Behozatal	Kivitel	Gyapot Termelés 1000 q	Behozatal	Kivitel
Ausztria	2	70	3	13	7	3	-	309	2
Lengyelország	202	23	31	544	4	138	-	640	-
Csehszlovákia	65	56	2	93	275	24	-	1.186	3
Magyarország	73	29	30	30	9	39	-	90	-
Románia	174	9	2	24	-	-	1	29	-
Jugoszlávia	269	1	113	83	-	10	2	74	-
Bulgária	14	4	-	1	4	-	18	17	-
Együtt	799	192	181	788	299	214	21	2.345	5
Németország	- x/	320	8	xx/	166	16	-	3.942	756
Olaszország	942	38	739	25	14	1	15	2.260	2
Szovjet-Unió	3.109	23	122	3.260	1	632	5.346	1.172	26

Jegyzet: x./ 1935-ben 37.000, 1936-ban 45.000 q
xx/ 1933-ban 31.000, 1936-ban 298.000 q

Sokkal nagyobb jelentősége van területünkön a gyümölcstermelésnek s különösen a szőlőtermelésnek. A szőlőterület a déli államokban mindenütt jelentős; északon hiányzik, mert területünkön fut át a szőlőtermelés északi határa. A Kárpátmedence a maga különleges fekvésével a szőlőtermelésnek egyik legészakibb területe kontinensünkön. Az egész nagy medenceterületen mindenfelé találunk szőlőt, legnagyobb arányban azonban a belső vulkánikus hegykoszoru déli lejtőin és az alacsony dombvidékek és síkságok homokos vidékein. A magyar borok minőségben is elsőrendüek.

A gyümölcstermelés mennyiségét statisztikailag megfogni igen nehéz. A mezőgazdasági statisztikák adatai a gyümölcsösök kiterjedéséről, a gyümölcsfák számáról, neméről és a termésered ményekről teljesen hozzávetőlegesek és megbizhatóságuk messze van a többi termények szintén pontatlan adataitól. Pedig a gyümölcstermelés egyike a legjövedelmezőbb termelési ágaknak. Jelentős szerepet játszanak a gyümölcsök az élelmezés terén is és fogyasztásuk mindjobban terjed a városi és falusi lakosság körében egyaránt. A hegyvidékek délnek néző lábain 200-500 méter /néha még nagyobb/ magasságban valóságos gyümölcszónákat találunk. A Keleti és Déli Kárpátok lábain huzódik egy ilyen természetes gyümölcsövezet Moldva és Munténia földjén. A Kárpátmedencén belül is megtaláljuk ezt a zónát a Dunántulon, az Északi hegyvidéknek a Kisalföldre és a Nagyalföldre néző lejtőin, Erdélyben. A hegyvidéki gyümölcsösök mellett mind nagyobb arányuvá válik a síkvidékek homoktalajain folyó gyümölcstermelés.

	Szőlők területe	1926/1930 Szőlőtermelés	A borszőlők hozama	Friss csemegeszőlő Behozatal	Friss csemegeszőlő Kivitel	Bor Behoz.	Bor Kivitel
	1000 ha	1000 q	q/ha	1000 q		1000 hl	
Ausztria	37	.	.	81	1	407	1
Lengyelország	-	-	.	24	-	41	-
Csehszlovákia	17	391	31.7	22	2	271	-
Magyarország	219	.	8.5	-	58	2	171
Románia	272	10.799	51.1	-	14	1	8
Jugoszlávia	179	9.156	.	-	19	1	73
Bulgária	81	2.910	61.4	-	13	-	19
Együtt	805	23.256	.	127	107	723	272
Németország	81	.	.	596	1	958	43
Olaszország	1.500	63.177	42.1	1	291	15	1.003
Szovjet-Unió	202	9.715	.	1	5	1	28

A szőlők és gyümölcsösök termelőterületének és terméshozamának adatai igen megbizhatatlanok. A szőlőt sokfelé termelik más gyümölcsökkel együtt, viszont a szőlőterületnek egy része egyes években nem termőterület. A termésátlagok statisztikai adatai még kevésbbé megbizhatóak. A különböző államokban más és más módszerrel állapitják meg azokat, több állam nem is közöl terméseredménystatisztikát. A fris csemegeszőlő és bor forgalma mellett jelentős a forgalom száritott szőlőben, mazsolaszőlőben. A középeurópai államok /Német és Olaszországon és a Szovjet-Unión kivül/ több mint 100 ezer mázsa aszalt szőlőt hoznak be évente, Németország további félmillió mázsát.